

Forskning och utveckling (FoU)
vid Utbildningsförvaltningen Piteå kommun

Forsknings- bevakning VT-26

EN SAMMANSTÄLLNING AV AKTUELL
FORSKNING INOM SKOLAN

Piteå
kommun

Bilden på ögat är genererad med hjälp av Adobes AI program Firefly. Instruktionerna för att ta fram bilden är: "Forskningsbevakning, ett öga som blickar in mot framtiden inom skolvärlden".

Forskningsbevakning

Innehåll

Avhandlingar	5
Idén om en forskningsbaserad skola. Förskjutningar och implikationer, 1997–2015	6
Att vara och bli yrkeslärare. Lärande som nykomling och erfaren i arbete och studier	7
Musikskapande med digitala verktyg: en medieekologisk studie i grundskolans senare år.	8
Det villkorade skrattet: Tjejer, humor och allvar	10
De organiserade eleverna: Den svenska elevrörelsens riksförbund och deltagande i utbildningspolitiken 1938–2005	11
Between performance and well-being: a multi-layered exploration of Swedish adolescents' mental well-being in school	12
Work-integrated language learning	14
Den (o)kontrollerade fjärrundervisningen: rekontextualiseringens betydelse för det dynamiska förhållandet mellan policyreglering och realiserad undervisning på grundskole- och gymnasienivå	15
Så skruvas en bilmekaniker. Socialisations- och identifikationsprocesser på ett fordons- och transportprogram i gymnasieskolan	17
Mening med att läsa i historia: Lärares och elevers erfarenheter av mening med att läsa skriven text i historieämnet i gymnasiet utifrån läs-ämnesförståelser	18
Vetenskapligt beprövad erfarenhet: Lärares kunskapsbehov i relation till ULF-initiativet	19
Kunskap i landskap – ut(i)från ett utomhuspedagogiskt och didaktiskt sammanhang	20
Om elevers motstånd i miljö- och hållbarhetsutbildning	21
On the occupational role of Swedish special educators: exploring changes in the light of school digitalization	22
Det stillasittande hotet. En studie om hur policyaktörer, fackliga tidskrifter och personal i fritidshem konstruerar barns fysiska aktivitet	23
Physical activity put into context. Interdisciplinary perspectives on youth's physically active lives in school	24
Powerful participants. Smartphones and videoconferencing in the enactment of student participation in classrooms	26
Play together, stay together. Musical progress and social inclusion in group instrumental teaching	28
SENCOs' agency in Swedish upper secondary schools. A lifeworld phenomenological study of how special educational needs coordinators navigate and manage their everyday worklife	29

Skolans demokratiuppdrag i dilemmatiska rum – Lärares didaktiska överväganden om elevers inflytande.....	30
Sveriges skolledaromsättning. En studie om varför nya skolledare byter arbete.....	31
”Jag fattar ingenting igen”. Den narrativa skärningspunkten mellan rådande individualiseringsnormer och skolans centrala uppdrag.....	32
”Jag tycker det hinns bra...”. Om aspekter av tid och tidslandskap i lärares undervisning....	33
Providing equitable education to children who need additional challenge. An exploration of school values and practices in England and Sweden	34
Drömfabriken – mellan näringsliv och klassrum. Centrumskolans väg mot en entreprenöriell praktik	35
Undervisning och undervisningskunskap i fritidshem. I växelverkan mellan barnstyrd, situationsstyrd och målstyrd undervisning.....	36
Slöjdundervisning för hållbar utveckling inom tre arenor	38
Inkluderande didaktiska dimensioner. En fenomenologisk studie av lärares undervisning ur elevers perspektiv.....	39
Bilddidaktiska val som skapar utrymme för elevers agens. Att utmana konstruktioner av kunskap och positioner i klassrummet	40
Mellan utbildningsideal och styrdokument. En multipel fallstudie om lärares agens i bedömningspraktiker	42
Ethnicity and Ethnic-Racial Identity during Adolescence. Intervention and Contexts	43
Att kommunicera historia. Språkliga resurser och kunskapserbjudanden i högstadiets historieundervisning	45
Artiklar.....	46
Visandets handlingar: Hur en slöjdlärare lär en elev använda slipkula på bormaskin	47
.....	48
Läsundervisning för att gynna pojkars läsning	48
Positiva lärar-elevrelationer predicerar elevers engagemang i sitt skolarbete	49
Tio av tio på diktamen och läsa mellan raderna: elevers tankar om att lära sig läsa och skriva på SFIs studieväg.....	50
Semiotik som verktyg för bildanalys för bildlärare och bildlärarstudenter.....	51
Ökad elevdelaktighet och måluppfyllelse genom språkutvecklande problemlösning	52
Barn, barndom och fritidshem	53
Vad händer i fritidshemmet? En studie om elevers erfarenheter med fokus på delaktighet..	54
”Fem tysta” och andra disciplinerande strategier: Barns perspektiv på fritidshemmets rutinsituationer.....	55
”Jag råkade med meningen” —Elevers förståelse av att säga förlåt i en fritidshemskontext .	56
Fritidshemmets fysiska lärmiljö inomhus: möjligheter och begränsningar	57

Student Teachers' Didactic Choices and Motiv es when Designing Digital Competence Education: Pupils' Age as a Didactic Dimension.....	58
Passioner, värden och kontradiktioner: Tre röster om läsförmedlingens hinder och möjligheter	59
Att undervisa om sexualitet, identitet och relationer: studenters och lärarutbildares tankar om nytt examensmål, kompetensbehov och innehåll i lärarutbildningen.....	60
Didactic Dilemmas and Possibilities: Teachers' and Students' Perceptions of Speaking Spanish in Foreign Language Education in Swedish Lower Secondary School.....	61
Co-designing Subject-Integrated Food Education with Early Primary School Teachers ...	62
AI som specialpedagogens bästa vän? – Skolans digitalisering, AI och lärarrollen	63
En social samvaro för alla? Om betydelsen av omsorg, respekt och solidaritet i skolor präglade av mångfald	64
Lärares professionella behov så som de konstrueras av en inflytelserik kompetensutvecklingsaktör	65
Interaktionsförutsättningar och skolframgång i en mångkulturell lågstadieskola – En fallstudie om hur skolläring och pedagoger arbetar med styrd skolintegration	66
Fritidshemmets fysiska lärmiljö inomhus: möjligheter och begränsningar	67
På spaning efter fritidshemmets didaktik – Elevers och personals uppfattningar om undervisning och lärande i fritidshemmet	68
Design av fritidspedagogisk undervisning med fokus på mjuka förmågor – att balansera fritt och styrt.....	69
Fritidshemmets undervisning som diskurs – Om elevers intressen, målstyrning och pedagogisk praktik	70
Att skapa en känsla för evolution– högstadeelevers epistemiska känslor och meningsskapande om naturligt urval	71
Lärares och elevers design i digitalt multimodalt meningsskapande	72
Att synliggöra elevers litterära repertoarer och möjliggöra text-till-berättelsekopplingar	73
Progression i elevers begreppsliga kunskap om tal i bråkform som delar av helhet.....	74

Avhandlingar

Idén om en forskningsbaserad skola. Förskjutningar och implikationer, 1997–2015

Gustaf Bjurhammer Birck, Uppsala universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This dissertation examines a central yet contested idea within Swedish education policy: the idea of a research-based school. The idea generates assumptions and expectations regarding schools and research, accompanied by a vision that school development and improvement can be achieved if policy and professional practice are grounded in research. The study approaches this idea from a curriculum-theoretical perspective, focusing on two central questions: what counts as research-based knowledge within the educational system? and how is that research-based knowledge organized? Against the backdrop of these questions, the aim of the thesis is to develop knowledge about shifts in the idea of a research-based school during the years 1997–2015. Previous research demonstrates how this idea has historically been linked to various developments: the professional ambitions of the teaching profession, the formation of the welfare state in the mid-1940s, critical educational research in the 1970s, and the emergence of New Public Management in the late 20th century. In more recent contexts, attention has been drawn to the evidence movement within education, and its impact on political decision-making and teaching practices. The empirical investigation spans the years 1997 to 2015, a period characterized by substantial changes and political reforms in both education and research policy. Through analyses of public documents, government documents, as well as interviews with policy actors, the study explores how different interpretations and meanings of the idea of a research-based school take shape. These interpretations are analyzed through a linguistic lens, using the conceptual pair of idea and discourse as analytical tools. The results and analysis show how two dominant clusters of ideas were generated and took shape during the investigated period: an academic cluster centered on interdisciplinarity, scientific quality, and funding through a national research council; and an evidence-oriented cluster emphasizing relevance, accessibility, reliability, systematic research reviews, and practice-oriented research. Based on the empirical findings, three key shifts in the idea of a research-based school are illuminated: from direct to indirect relevance, from pre-service teacher education to professional development, and from the academic research community, traditionally represented by universities and teacher education departments, to governmental agencies. Finally, these shifts are discussed in relation to their implications for governance, the distribution of roles and power, and influence over educational institutions.

Att vara och bli yrkeslärare. Lärande som nykomling och erfaren i arbete och studier

Viktoria Grahn Johansson, Linnéuniversitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This study is about learning for vocational teachers who are experienced in their first career, trainee teachers and employed as unqualified teachers. They do teaching practice placement (TPP) at their workplace in school. The dimensions of being experienced and beginner are central. The theoretical and analytical perspective are the theories of learning in and between communities of practice (Lave & Wenger 1991; Wenger 1998) and the concepts of learning mechanisms (Akkerman & Bakker 2011). How the informants describe their participation in, belonging to and brokering between school and teacher training is central. The data consists of interviews with fifteen informants working within eight vocational programs and studying at five universities. Prior research shows that vocational teachers need to relate to their first career and the teaching profession. This affects their teaching, for example by moving between students' employability and civic education (Fejes & Köpsén 2014). The result shows that informants recognize professional practice from their first careers. They describe the importance of teacher training, especially to participate as newcomers in relation to their previous experiences of training. The importance of belonging to experienced teachers and fellow trainees is central. Brokering is significant, for example the re-evaluation from the first career and the critical evaluation by acting differently in school. Brokering also appears when policy documents do not coincide with school. In parallel policy documents are boundary objects between the first career, the school and the teacher training. Brokering gives perspective to informants' work because informants change focus to the students' perspective. TPP is a boundary practice for changed participation where informants with the aid of teachers and TPP tasks change positions: from working as an experienced teacher to becoming a newcomer trainee. Unqualified vocational teachers' professional learning is about being and becoming teachers by appearing as old-timers and newcomers in school and in teacher training. The concept of brokering helps nuance learning when teachers emphasize the importance of moving between being a newcomer and an old-timer, with the support of fellow trainees and experienced teachers.

Musikskapande med digitala verktyg: en medieekologisk studie i grundskolans senare år.

Jonas Nilsson, Umeå universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Denna avhandling handlar om hur ett musikskapande med digitala verktyg realiseras i högstadiets musikundervisning. Tidigare forskning visar att pop- och rockbandskontexten länge influerat högstadiets musikskapande aktiviteter, men att användningen av digitala verktyg blivit allt mer vanligt förekommande sedan termen introducerades i läroplanen för den svenska grundskolan 2011. I tidigare forskning framkommer även att användningen av digitala verktyg för att skapa musik både kan medföra demokratiserande möjligheter, liksom utmaningar för musiklärare och elever. Samtidigt råder det en brist på svenska studier som genomförts inom ramen för högstadiets ordinarie musikundervisning och som tar tillvara på hur både elever och musiklärares beskriver sina erfarenheter av att skapa musik med hjälp av digitala verktyg. Syftet med denna avhandling är att bidra med kunskap om hur ett musikskapande med digitala verktyg (om)formar musikundervisningens ekologi. Studien fokuserar på hur elever och musiklärare beskriver och realiserar styrdokumentens skrivningar i högstadiets musikskapande aktiviteter. För att uppnå detta syfte har följande forskningsfrågor formulerats: 1) Hur formas och omformas högstadiets musikskapande aktiviteter genom användningen av digitala verktyg? och 2) Vilka möjligheter och utmaningar medför användningen av digitala verktyg i högstadiets musikskapande aktiviteter? Metodologiskt är studien utformad utifrån en kvalitativ forskningsdesign innefattande semistrukturerade intervjuer med musiklärare, klassrumsobservationer och gruppintervjuer med högstadieelever. Det empiriska materialet har analyseras genom reflexiv tematiskt analys och en teoretisk lins grundad i ett medieekologiskt perspektiv som kompletterats med delar ur Bernsteins pedagogiska apparat. Studiens resultat visar att när styrdokumentens skrivningar om ett musikskapande med digitala verktyg realiseras till en pedagogisk diskurs i högstadiets musikundervisning så medför det i praktiken att musikproduktion rekontextualiseras till en för musikundervisningen anpassad skolaktivitet. I denna rekontextualiseringsprocess försöker kommersiella aktörer på olika sätt påverka musiklärares val av tekniska lösningar. Genom användningen av digital audio workstations (DAWs) blir pop- och rockbandskontexten, som tidigare influerat högstadiets musikskapande aktiviteter, förlegad och ersätts med en ny vokabulär och nya lärandeideal som associeras med musikproduktion. Användningen av dessa digitala verktyg influerar den musik eleverna kan skapa och skapar, de färdigheter de behöver för att producera legitima kompositioner, liksom kommunikationen i klassrummet. Användningen av digitala verktyg medför även ett förstärkt fokus på elevernas individuella arbete, liksom musiklärare och elevers tekniska förtrogenhet. Vidare förefaller elevernas valmöjligheter utökas genom användningen av digitala verktyg och utifrån elever och musiklärares tekniska förtrogenhet och förmåga att utforska den digitala tekniken utgör dessa medier både utbyggnader och stymplingar i undervisningens musikskapande aktiviteter.

Forskningsbevakning

Studiens resultat diskuteras i relation till det individuella framför det kollektiva, den förändrade kommunikationen, de kommersiella aktörernas inflytande, kravet på nya färdigheter och huruvida digitala verktyg underlättar musikskapande i skolan. Studien avser att bidra till att fylla den identifierade kunskapsluckan genom att ge nya insikter om hur digitala verktyg (om)formar de musikskapande aktiviteterna i den svenska högstadieskolans musikundervisning. Samtidigt som studien utgör ett bidrag till forskningsfältet musikpedagogik och pedagogiskt arbete, pekar den även på områden i behov av vidare studier och kan således fungera som en inspirationskälla för framtida forskning om den digitala teknologins föränderliga roll i musikundervisning och kreativt musikskapande.

Det villkorade skrattet: Tjejer, humor och allvar

Martina Wiksten, Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This dissertation explores how some girls use humour in their everyday lives—from the jokes they share to the limits and taboos of humour they negotiate and the media content they discuss. Humour is examined as both a playful practice and a serious resource in shaping friendship, identity, and belonging. Drawing on 10 months long ethnographic fieldwork at a youth centre, focus group discussions in two high schools, and an extensive corpus of media material, including social media clips, the study highlights the multiple ways humour draws on constructions of identity, authenticity, and norms. The analysis builds on critical humour studies, combining discursive psychology and an analysis of young people's humour practices in social interaction with Billig's (2005) view of humour as ambivalent and multifaceted—meaning that humour can both challenge and reinforce power structures, unite and exclude, resist and discipline. The thesis demonstrates how young people navigate these tensions in everyday interactions. A central finding is that the girls' humour practices are diverse and deeply ambivalent. There is no single agreement on what counts as funny or what should not be joked about. Instead, the boundaries of humour are continuously drawn, crossed, and renegotiated in conversation. Much of this humour revolves around taboo topics, where participants jointly test the limits of acceptability. Through this, humour becomes a space where identity categories—such as gender, ethnicity, and place—are performed and negotiated. The study shows how humor can transform identities often dismissed as humorless, for instance “women”, “feminists”, or “Muslims” into common reference points for shared laughter. The thesis further shows how humour plays a key role in how authenticity is negotiated in interaction. Rather than being fixed, authenticity is shown to be relational and context-dependent. This becomes visible, for example, in discussions about the “Orten” identity, where ethnicity, place, and loyalty intersect. The girls' reflections reveal how authenticity is judged not only through language, but also through performance, consistency, and belonging. Friendship emerges as a key arena where humour plays a central role. Humour both strengthens solidarity and manages disagreements. Laughter, even when subtle, can signal alignment, resistance, or hesitation. By analysing these dynamics, the dissertation demonstrates how humour is central to the everyday work of maintaining and negotiating friendship. Overall, this dissertation contributes to critical youth studies by challenging simplified portrayals of young people as either subversive or conformist, and by positioning humour as a crucial lens for understanding how identity and belonging are negotiated in everyday life. It argues that young people's humour deserves to be taken seriously in its own right, rather than as a projection of societal or researchers' expectations. By focusing on girls' humour practices and their conversations about humour, the study offers new insights into how humour mediates identity, authenticity, and belonging in contemporary youth culture.

De organiserade eleverna: Den svenska elevrörelsens riksförbund och deltagande i utbildningspolitiken 1938–2005

Victor Johansson, Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Avhandlingen undersöker *den svenska elevrörelsens* nationella organisationer och deras deltagande i svensk utbildningspolitik under det demokratiska välfärdssamhällets epok. Fokus för analysen ligger på hur rörelsens riksförbund formerades och förändrades i relation till sin omgivande politiska kontext samt vilka organisationsprinciper och påverkansrepertoarer de brukade för att uppå sina politiska målsättningar. På så vis utgör studien en form av förbundshistoria underifrån som använder teoretiska perspektiv hämtade från sociala rörelseforskning och organisationssociologi. Resultatet skildrar ett kontinuerligt, variationsrikt och dynamiskt deltagande som ger empiriska belägg för ett mer explicit politiskt aktörskap än vad som framträtt i tidigare forskning om elevers kollektiva handlande och skolföreningsliv. Studien understryker att elevorganisering inte enbart fyllt funktioner av sociokulturell eller demokratisk självfostran utan också har utgjort politiskt handlande i praktiken. I relation till internationell forskning lyfter studien fram hur medlemsorganisationerna varit särskilt centrala för rörelsens verksamhet i den specifikt svenska kontexten. Detta kompletterar bilden av att elever främst försökt påverka politiken genom mer spontana och protestbaserade handlingar. Undersökningen ger även värdefulla bidrag till vår förståelse av Sveriges utbildningspolitiska utveckling, sett ur perspektivet från en grupp med mindre formell makt och begränsade politiska resurser. Studien synliggör en tidigare dold historia av organiserade elevers deltagande som visar att skolungdomen inte bör förstås som passiva mottagare av policybeslut utan som aktiva medskapare i utbildningens historia.

Between performance and well-being: a multi-layered exploration of Swedish adolescents' mental well-being in school

Matthew Robert Cashman, Umeå universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

The overarching aim of this doctoral thesis was to explore how different levels within the Swedish education system – from national policy to classroom practices and individual experiences – may influence adolescent mental well-being. Guided by a bioecological systems framework, the thesis sought to address four specific research objectives: to assess whether the Swedish educational reform package implemented in 2011 was associated with increases in adolescent school pressure and gender differences in this experience; to examine whether fear-of-failure mediates the relationship between educational expectations and negative affect, and whether this mediation differs by gender; to investigate how distinct teaching practices within Swedish schools impact students' subjective well-being regarding stress and school satisfaction, and; to identify adolescent mental well-being profiles based on psychosomatic complaints, perceived sense of coherence, and satisfaction with health and family life. Theoretical framework: This work is conceptually informed by Bronfenbrenner and Morris' bioecological systems model, which highlights the multi-layered and interactive influences of environmental contexts on development. The model draws attention to how adolescent development may be shaped not only by immediate settings such as family and school (microsystem), but also by the interactions between these settings (mesosystem) and broader institutional and policy structures (macro-system). In this thesis, the model is used conceptually in a top-down manner, starting from macro-level influences and tracing their potential effects through meso- and micro-level contexts. This multi-level perspective provides a framework for considering how different environmental layers might jointly contribute to mental well-being outcomes. Within this conceptual approach, the thesis applies the dual-factors model of mental health to understand adolescent mental well-being as encompassing both positive aspects (e.g., sense of coherence, satisfaction) and negative indicators (e.g., psychosomatic complaints, stress). Together, these frameworks offer a way to explore the complex interplay of individual, relational, and structural factors that may influence well-being in educational settings, enabling consideration of how influences at different levels potentially spill over to shape adolescents' mental well-being experiences. The research objectives were addressed by utilising multiple large-scale, nationally representative datasets spanning various years and cohorts collectively covering the period from 2001 to 2018. Study I utilised Health Behaviour in School-aged Children survey data from the period 2001 to 2018 and applied synthetic control methods to evaluate the association between the 2011 education reform and changes in school pressure. Study II drew on data from the Programme for International Student Assessment and employed structural equation modelling to test the mediating role of fear-of-failure in the association between educational expectations and negative affect. Study III used data from the Evaluation

Through Follow-up database to identify teaching practices and their associations with subjective well-being. Study IV also used Evaluation Through Follow-up data and applied latent class analysis to identify distinct mental well-being profiles among adolescents. This methodological approach combined quantitative, longitudinal, and person-oriented techniques to capture both group-level patterns and individual variation. Results and conclusions: The findings demonstrated that the 2011 Swedish educational reform package coincided with a significant increase in reported school pressure among adolescents, with the rise especially pronounced among girls, reflecting a widening gender gap in experienced stress. The findings suggests that performance-oriented educational reforms may inadvertently intensify academic stressors, particularly among girls. Mediation analyses in Study II revealed that fear-of-failure partially mediated the relationship between adolescents' educational expectations and their experience of negative affect, with the effect being stronger among girls than boys. This pattern points to how performance-related concerns, shaped by both structural demands and gendered norms around achievement, may contribute to differentiated well-being outcomes among adolescents in high-stakes educational settings. Study III identified three distinct teaching practice profiles – teacher-centred, student-centred, and student-dominated – each associated with different patterns of student subjective well-being. Student-centred teaching, involving collaborative group work and interactive teacher-student dialogue, was linked to lower stress and higher school satisfaction, indicating more favourable subjective well-being. In contrast, teacher-centred and student-dominated practices were associated with higher stress or lower satisfaction, underscoring the importance of a balanced instructional approach in supporting students' subjective well-being. Finally, latent class analysis in Study IV uncovered four distinct adolescent mental well-being profiles: (1) resilient and satisfied students with low psychosomatic complaints and high coherence and satisfaction; (2) strained but satisfied students exhibiting moderate complaints but maintaining positive outlooks; (3) vulnerable and unsatisfied students marked by high psychosomatic complaints and low coherence and satisfaction; and (4) secure but uncertain students who displayed mixed indicators of well-being. Gendered patterns emerged across these profiles, with girls disproportionately represented in the vulnerable and unsatisfied group, underscoring the need for gender-sensitive interventions. Conceptually, these findings point to the complex and interacting influences of policy, teaching practice, and individual factors on adolescent mental well-being in Sweden. This thesis suggests that adolescent well-being may be shaped by processes operating across multiple levels of the education system, where reforms, school practices, and individual experiences potentially spill over and interact in ways that influence stress and well-being. Gendered patterns appear particularly salient within these dynamics and merit further attention. The findings emphasise the need for social work and educational policy to move beyond individual-focused interventions and adopt systemic, preventive approaches addressing broader institutional and relational determinants. By integrating these perspectives, more equitable and supportive school environments can be developed to promote adolescent mental well-being, learning, and future life opportunities.

Work-integrated language learning

Linda Febring, Högskolan Väst

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Vuxna migranter ställs ofta inför den dubbla utmaningen att lära sig ett nytt språk och att etablera sig på arbetsmarknaden. I många fall utgör språkkunskaper i värdlandets språk en förutsättning för att kunna få arbete. För att möta dessa utmaningar anordnas i Sverige så kallade kombinationsutbildningar, för att parallellt stödja utvecklingen av språk- och yrkeskunskaper. Denna avhandling utforskar hur gränsöverskridanden i kombinationsutbildningar kan skapa affordances för lärande. Informell språkinläring kompletterar ofta formell undervisning i klassrummet, vilket innebär att klassrummet endast är en av flera möjliga språkinlärmingsmiljöer. En annan språkinlärmingsmiljö är arbetsplatsen. För att språkutveckling ska kunna ske på arbetsplatsen krävs dock aktivt engagemang från samtliga involverade parter; det sker inte per automatik. Utbildningsprogram som syftar till att stödja migranternas inträde på arbetsmarknaden och språkinläring i arbetslivet har initierats i flera länder, då detta ofta betraktas som en central del av integrationsprocessen. Forskning inom området är dock begränsad. Det gäller inte minst forskning om kombinationsutbildningar. Denna avhandling fokuserar på de gränser, gränsöverskridanden och affordances som uppstår i kombinationsutbildningar. Intervjuer och etnografiska metoder har använts. Resultaten visar att olika typer av samverkan mellan språklärare, yrkeslärare och handledare finns. Dessa samverkansformer kan förstås som exempel på gränsöverskridanden och analyseras utifrån begreppen 'gränsöverskridare', 'gränsobjekt', 'samspel övergränsen' och 'gränspraktik'. Resultaten i denna avhandling visar särskilt på gränsobjektens centrala roll. En modell har tagits fram för att illustrera dessa gränsöverskridanden som kan förekomma inom kombinationsutbildningar, och hur dessa kan ge upphov till affordances för lärande. Två specifika typer av affordances identifieras i avhandlingen: domänspecifika affordances, vilka stödjer elevernas språkliga kunskapsutveckling genom praktiskt handlande och interaktion inom en yrkesmässig kontext, samt affordances för muntlig kommunikation, vilka skapar möjligheter att träna muntlig kommunikation och interaktion och underlättar för elever att våga uttrycka sig muntligt. Vidare visar avhandlingen att även i mycket lingvistiskt begränsade miljöer, såsom vid städarbete, medför gränsobjekt och hybrida situationer affordances för lärande. Arbetsintegrerat lärande (AIL) är både en pedagogisk metod och ett forskningsfält. I denna avhandling definieras arbetsintegrerat lärande som en pedagogisk metod som integrerar klassrumsbaserad utbildning med relevanta erfarenheter från arbetslivet, som avsiktligt integrerats i kursplanen. Med utgångspunkt i denna definition och med kombinationsutbildningar som empirisk grund definieras arbetsintegrerad språkinläring (Work-Integrated Language Learning, WILL) som ett program eller annan utbildningsform som primärt syftar till utveckling av andraspråkskunskaper, där lärande i klassrum och på arbetsplats medvetet kombineras och där kopplingar mellan miljöerna aktivt eftersträvas.

Den (o)kontrollerade fjärrundervisningen: rekontextualiseringens betydelse för det dynamiska förhållandet mellan policyreglering och realiserad undervisning på grundskole- och gymnasienivå

Simon Skog, Umeå universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Sedan 2015 kan kunskaper, färdigheter och värderingar förvärfvas av elever på grundskole- och gymnasienivå via fjärrundervisning i Sverige. Undervisningspraktiken har på kort tid blivit allt mer förekommande, genom att den kommit att utgöra en lösning på regionala och lokala utmaningar som exempelvis stora avstånd, tillhandahållandet av behöriga lärare och ett likvärdigt utbildningsutbud. Eleverna som befinner sig på sin skolenhet kan få undervisning av en fjärrlärare via informations- och kommunikationsteknik (IKT) i vissa ämnen och i viss omfattning. Vidare finns en handledare för att tillhandahålla olika slags stöd åt fjärrläraren och eleverna. Mot denna bakgrund är syftet med avhandlingen att analysera och förstå fjärrundervisning som en kunskaps- och kultureproducerande undervisningspraktik på grundskole- och gymnasienivå i Sverige. Det mer specifika syftet handlar om att analysera och förstå rekontextualiseringen av fjärrundervisning på mesonivå och dess relation till policyregleringen på makronivå och genomförandet av undervisningen på mikronivå. Två forskningsfrågor är vägledande: (1) Vilken betydelse har rekontextualiseringen av fjärrundervisning på grundskole- och gymnasienivå i Sverige för policyreglering och realiserad undervisningspraktik? (2) Vilken betydelse har rekontextualiseringen för de pedagogiska processerna i realiserad undervisning i fjärrundervisning på grundskole- och gymnasienivå i Sverige? Syfte och frågeställningar besvaras genom analyser möjliggjorda av Basil Bernsteins teoretiska ramverk och ramfaktorteoretiskt tänkande. Centrala begrepp i avhandlingen är rekontextualisering, pedagogisk diskurs, pedagogisk kod, samt ramfaktorer. Resultatet av delstudierna i avhandlingen är rapporterat i fyra artiklar. Avhandlingens data är genererade av semistrukturerade intervjuer (N=29), observationer (32 tim), informella samtal (3 tim), policydokument (N=25) och nyhetsartiklar (N=116). Respondenterna utgörs av fjärrlärare, handledare, regionala tjänstemän, och skolledare. Sammanfattningsvis visar resultatet i avhandlingen på att det råder en diskrepans mellan ambitionen att garantera utbildnings- och undervisningskvalitet i fjärrundervisning genom rådande policyreglering och de faktorer som har mest påverkan på de pedagogiska processerna i realiserad undervisning. En slutsats handlar om att på makronivå utövas en stark kontroll genom policyregleringen, samtidigt som undervisningspraktiken realiserar på flera olika vis i relation till mer lokala utbildnings- och undervisningsbehov. Framför allt är det fjärrläraren i sitt samarbete med handledaren som påverkar de pedagogiska processerna i realiserad undervisning inom ramen för de möjligheter

Forskningsbevakning

och begränsningar formatet på undervisningspraktiken och andra ramfaktorer för med sig. I undervisningssituationen förskjuts kontrollen över den pedagogiska interaktionen något till eleverna på grund av formatet och genomförandet av undervisningspraktiken. Eleverna måste därför anpassa sig till en dedikerad didaktik för fjärrundervisning, vilket kräver att de tar lite mer ansvar för sin egen kunskapsinhämtning. En annan slutsats är att den befintliga policyregleringen delvis är missriktad. Detta för med sig en stor administrativ börda för skolor som är i behov av att bedriva fjärrundervisning, samtidigt som elevgruppens storlek inte behöver redovisas och policyregleringen är vag angående den lämplighet som behövs för den betydelsefulla rollen som handledare.

Så skruvas en bilmekaniker. Socialisations- och identifikationsprocesser på ett fordons- och transportprogram i gymnasieskolan

Sofie Krantz, Linnéuniversitetet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This thesis examines how studentship and teachership are constructed and reinterpreted in everyday interactions within the Vehicle Engineering Programme at an upper secondary school. Socialisation and identification processes are analysed in relation to the school's mission, student strategies, and industry expectations through ethnographic observations of and interviews with students, occupational teachers, and industry representatives. The purpose of the thesis is to understand how studentship and teachership are constructed and reinterpreted in dynamic processes within a Vehicle Engineering Programme by studying local socialisation and identification processes in everyday interactions at the school. The overarching purpose has been broken down into the following research questions: What are the key actors and activities involved in the socialisation of students, auto mechanics, and vocational teachers within the automotive programme? What preconceptions, norms, and values do the school, teachers, and automotive industry communicate in terms of what auto mechanics should be like, and how is this interpreted by the students? How do automotive technology teachers, industry representatives, and automotive technology students see and construct themselves in relation to careers in the automotive industry? The study shows that studentship is shaped both by the school's selection activities and by the students' own group-based norm creation. The teachers sort the students based on gender, performance, social behaviour, and expected employability, even as they also relate to industry demands in terms of competence and the right sort of occupational identity. This creates a differentiated student culture in which some students are mobilised towards prestigious positions in the industry, while others are marginalised or develop resistance strategies to manage their position in the school hierarchy. Teachership is characterised by the tension between a professional identity with practical roots and an academised role as a teacher. The occupational teachers interpret the demands for professionalisation in different ways, which gives rise to hybrid identities and varied forms of resocialisation. The local context is also affected by the logic of the school market, where competition for apprenticeships and collaboration with the industry contribute to status negotiations and exclusionary processes. The thesis shows that the Vehicle Engineering Programme is not only a place for occupational training, but also an arena in which societal inequalities are reproduced through selection, categorisation, and status processes. At the same time, this reproduction does not occur mechanically, but rather is interpreted and reflected in the interaction among the school, students, and industry. The study thereby elucidates how occupational training contributes to the shaping of social positions and inequalities in the Swedish education system.

Mening med att läsa i historia: Lärares och elevers erfarenheter av mening med att läsa skriven text i historieämnet i gymnasiet utifrån läs-ämnesförståelser

Karen Stormats, Högskolan Dalarna

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

Traditional forms of written text, such as newspapers and books, are being increasingly challenged by the shift towards digitalisation. The consequences of this are far-reaching, and one area to be affected is history education since historical narratives are now accessible in various forms of media. While reading is important in all subjects, it is particularly central in history. This makes the study of history education worthwhile in terms of reading experiences, especially since digital tools are becoming more prevalent in the classroom. While Swedish teachers demonstrate strong interest in digital tools, research shows that students are reading less in school, which may impact their reading comprehension. Decisions on whether or not to read texts in the history classroom occur within a context shaped by both analogue and digital resources, which affects how students engage with and understand these texts. This study explores the considerations that influence both teachers' choice of texts in history education and students' decisions to read or not to read assigned texts. Interviews were conducted with three secondary school teachers and fourteen students. Using a social constructivist framework, the study analyses their experiences through the concept of *meaning*. Understanding teachers' choices is important because these determine what students are exposed to. Equally important is understanding how students perceive the meaning of reading since this influences their motivation and engagement. The study introduces the concept of *reading-related subject understanding* (*läs-ämnesförståelse*), the definition of which is how students understand both the subject of history and the role texts have within it. Firstly: Findings suggest that the *meaning* of reading in the history classroom is perceived in three different but interrelated ways: as a source of knowledge, as a method for investigation, and as a foundation for discussion. These perspectives are described as "positions of meaning". Both teachers and students shift between these positions, which reflects a complex and dynamic understanding of reading in the subject. Secondly: The findings of this study show that *reading-related subject understanding* can be seen as consisting of three types: the knowledge-acquiring meaning of history reading; the investigative meaning of history reading; and the developmental meaning of history reading. Promoting a broader, more nuanced experience of reading can support student engagement and potentially increase reading in schools.

Vetenskapligt beprövad erfarenhet: Lärares kunskapsbehov i relation till ULF-initiativet

Elna Sivhed, Lunds universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

I denna avhandling fokuseras lärares kunskapsutveckling inom ramen för initieringen av den statliga satsningen Utbildning, Lärande och Forskning (ULF) i samverkan mellan skola och akademi. Resultaten visar att den geografiska spridningen av insatsen varit ojämlik, där skolor i närhet av lärosäten varit de som främst ingått i samverkan. I samverkan mellan skola och akademien framkommer ytterligare en ojämlikhet, då barns och elevers röster inte fått komma till tals. Vidare finns asymmetrier i språk, resurser och erkännande i mötet mellan forskningspolitik, akademi och skolans praktik. Framförallt är det begreppspar vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som problematiseras i avhandlingen. Detta begreppspar kan metaforiskt ses som det man i antikens Grekland benämnde symbolon, en bruten lerplatta där två autonoma delar som först i återföreningen kunde bekräfta tillhörighet och bli en helhet. Symbolon används här som en metafor för lärares professionella lärande, som i diskursen anses vila på två delar. Avhandlingens kritiska perspektiv har fokus på skarven, där spänningar och motsättningar kan identifieras mellan tolkningar och tolkningsföreträdare i diskurser som skapas av olika aktörer. Den diskurs som finns på policynivå omförhandlas när initieringen genomförs. Resultaten visar att lärares beprövade erfarenhet riskerar att hamna i skuggan och när tolkningsföreträdare ges akademins eller skolledares diskurser. Avhandlingens teoretiska bidrag är utvecklingen av begreppet vetenskapligt beprövad erfarenhet som grund för lärares professionella lärande. Vetenskapligt beprövad erfarenhet innebär en skarvlös ansats där lärares arbete systematiskt studeras, dokumenteras, analyseras och revideras utifrån vetenskapliga metoder. Vetenskaplig metodologi som förgrund för lärares professionella lärande bidrar till att utveckla en generell lärarkompetens. Att placera teoretiska perspektiv som bakgrund, där de väljs i relation till den identifierade problematiken eller ämnet, innebär en specialisering. I ett sådant perspektiv ges lärare tolkningsföreträdare över vilka teoretiska perspektiv och forskning som kan bidra till deras professionella lärande.

Kunskap i landskap – ut(i)från ett utomhuspedagogiskt och didaktiskt sammanhang

Anders Szczepanski, Linköpings universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Doktorsavhandlingen *Kunskap i landskap – ut(i)från ett utomhuspedagogiskt och didaktiskt sammanhang* baseras dels på licentiatavhandlingen *Handlingsburen Kunskap – Lärares uppfattningar om landskapet som lärandemiljö* (artiklarna I och II), dels på två fristående artiklar (III och IV). Samtliga fenomenografiskt inriktade delstudier är publicerade i vetenskapliga tidskrifter. En tematisk reanalys av totalt 60 intervjuer utgör grunden för avhandlingens utformning. Avhandlingens syfte är att beskriva utomhuspedagogikens kärna och identitet baserat på verksamma lärares och sakkunniga professorers uppfattningar avseende undervisning och lärande utomhus. Övergripande forskningsfråga: *Vilka perspektiv på och dimensioner av utomhuspedagogik i undervisning och lärande kan identifieras?* Specifik frågeställning inför den tematiska analysen (TA): *Hur används landskapet, stad och land, i undervisning och lärande?* Avhandlingens teoretiska bakgrund utgår från Deweys reformpedagogiska bildnings- och kunskapstradition med fokus på handlingsburen kunskap. Utomhuspedagogikens kärna och identitet belyses i fem dimensioner: kunskap, landskap, kropp, tid och miljö. I *kunskapsdimensionen* framhåller respondenterna att sambandet mellan teori och praktik synliggörs genom att undervisning sker på andra platser och i andra sammanhang än i klassrummet. I *landskapsdimensionen* nämns vikten av autenticitet, att eleverna upplever platskänsla genom att vistas på olika platser i landskapet. Detta berör också *kroppsdimensionen* genom att fysiska aktiviteter påverkar kroppen, hjärnan och sinnena, vilket stimulerar elevers lärande. I *tidsdimensionen* beskrivs dels vilka möjligheter skolans organisation erbjuder för att nyttja lärmiljöer och sammanhang utanför skolan, dels variationer i landskapets natur och kultur som kan upplevas på olika platser under olika årstider utifrån samtiden och dåtiden samt inför framtiden. *Miljödimensionen* beskrivs i termer av ekologi, kretslopp, återvinning och hållbar utveckling.

Om elevers motstånd i miljö- och hållbarhetsutbildning

Linnea Urberg, Örebro universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This thesis explores students' resistance to environmental and sustainability education (ESE) and how teachers can address resistance in their teaching. The thesis consists of four studies. The first is a study of tensions and resistance expressed on a youth internet forum. The study indicates that "sustainable development" appears economically, culturally, and socially conditioned for young people. The second and third studies are ethnographic and draw on theories of counterculture and resistance. Together, they offer a nuanced understanding of resistance, which is often inventive and meaningful while also carrying limitations. Resistance frequently gives rise to the laff — a liberating laugh that simultaneously entails something profoundly serious. The studies illuminate how students navigate prescribed requirements alongside cultural, social, and material conditions, where resistance may serve as an expression of distancing or feeling alienated by ESE. The students' resistance exposes cracks in educational practice: environmental and sustainability education seeks to offer critical thinking and action competence, but it may, at the same time, be constrained by normative, social, and material conditions. The fourth study draws on teacher interviews and identifies three didactical strategies to address student resistance. A common aspect of these strategies is that they rely on the teachers' didactic sensitivity, whereby teachers adopt a non-judgmental and pluralistic stance. The findings suggest that during fragile moments when resistance, meaningful content, and didactic sensitivity come together, the boundaries of pluralism become apparent and open to challenge.

On the occupational role of Swedish special educators: exploring changes in the light of school digitalization

Martin Holmgren, Umeå universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This is a thesis about the occupational role of Swedish special educators, with a particular interest in what it entails in digitalized schools. Previous research has shown that the occupational role of special educators is complex and erratic. To fulfill their role, special educators engage in several work activities, varying between and within countries and contexts. In Sweden, the role typically involves teaching, supervising colleagues, screening and documenting, and school developmental work, although the extent to which each of these tasks is included varies. Furthermore, over the past 50+ years, Sweden, and thus the Swedish school system, has become one of the most technologically well-equipped countries and school systems in Europe – a development that has been argued to challenge and change the way teaching and learning are, or could be, organized. Against this backdrop, the research presented in this thesis aims to examine if, and then how, school digitalization also challenges and changes the occupational role of special educators. Based on research articles, quantitative and qualitative questionnaire data, interviews, and by applying Cultural-Historical Activity Theory as analytical framework, the following research questions are addressed: (1) What aspects of special educators' work with digital technology are made visible or invisible in existing research, and what implications can this have? and (2) Is school digitalization experienced to have changed the work of Swedish special educators, and if so, how? Regarding RQ 1, findings show that while some aspects of special educators' work are well-documented – particularly their instructional use of technology in teaching – others remain largely invisible. This partial visibility risks perpetuating their absence in training initiatives, development projects, and policy work. Regarding RQ 2, findings show that the special educators experience their work as changed due to school digitalization, described as an expansion and redefinition of work activities. Expansion, in this case, does not refer to a numerical increase in work tasks but rather to the expanded content and scope of existing tasks as digital technologies become integrated in the pedagogical, physical, and psychosocial dimensions of the school environment. These changes have implications for the occupational role and the knowledge required to work as a special educator in digitalized schools.

Det stillasittande hotet. En studie om hur policyaktörer, fackliga tidskrifter och personal i fritidshem konstruerar barns fysiska aktivitet

Jonas Johansson, Göteborgs universitet

[Läs hela avhandlingen här](#)

Abstrakt

Barns fysiska aktivitet inom utbildning är ett fenomen som vuxna i samhället under lång tid har uttryckt skiftande åsikter om och haft olika förväntningar på. Det gäller vad den fysiska aktiviteten ska syfta till och vad den bör innehålla, men även hur den ska gå till samt vem som bör ansvara för att den genomförs. Dessa åsikter och förväntningar har förmedlats av olika aktörer och de har kommit till uttryck i olika sammanhang genom exempelvis tal, bilder och i skriven form. Det har resulterat i att verksamheter inom utbildning organiserats och omorganiserats för att leva upp till rådande samhällseliga normer och ideal om fysisk aktivitet, vilket i sin tur har påverkat både barn och vuxna som vistats inom olika utbildningsinstitutioner. Avhandlingens syfte är att undersöka de diskurser som präglar synen på barn och deras fysiska aktivitet, samt hur dessa diskurser potentiellt omorganiserar den sociala praktiken med fokus på tre olika utbildningskontexter där fysisk aktivitet fungerar som: (i) ett avbrott under lektioner i teoretiska ämnen (ii), en rastaktivitet mellan lektioner i skola, samt (iii) som en fritidshemsverksamhet. För det används kritisk diskursanalys som teori och metod. Denna sammanläggningsavhandling består av en kappa och tre delstudier. I de olika delstudierna identifieras och undersöks diskurser om barns fysiska aktivitet såsom de kommer till uttryck i lärarfackliga tidskrifter, bland personal i fritidshem, samt i dokument från WHO och OECD. Resultatet visar att en neoliberal marknadsskursor och en folkhälsoskursor är hegemoniskt dominerande i avhandlingens empiri. Dessa diskurser är influerade av naturvetenskaplig kunskap och har ett interdiskursivt förhållande till varandra. De ger uttryck för en generaliserad och instrumentell syn på barn och deras fysiska aktivitet, och att den bör utföras i enlighet med på förhand strukturerade mallar. De dominerande diskurserna utmanas dock av en socialpedagogisk omsorgsskursor som mer präglas av en kontextuell reflekterande kunskap om vad som passar den aktuella barngruppen, och kan ses bygga på barns rätt att påverka de verksamheter och beslut som rör dem. Det innebär att de samhällseliga strukturer som tenderar att dominera talet om barns fysiska aktivitet i avhandlingens empiri färgas av naturvetenskapliga kunskaper, normer och ideal när det gäller innehåll, genomförande och syfte, men att den socialpedagogiska och utbildningsvetenskapliga traditionen och kunskapen strekar emot.

Physical activity put into context. Interdisciplinary perspectives on youth's physically active lives in school

Sara Hoy, Gymnastik- och idrottshögskolan

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

Numerous scholars within sport and health sciences have emphasized the critical role of the school environment in shaping young people's physically active lives. While this PhD project addresses this specific dimension, the inquiry is also situated within wider academic discourses (ways of thinking, speaking, and producing knowledge within scholarly communities) concerning adolescents' physical activity in school settings. School contexts are often narrated as 'ideal' for promoting young people's physically active lives, with physical activity research carrying broader assumptions where the goal often is to prescribe movement, to get students to be more active. However, such assumptions rest on a set of foundational commitments: ontological (concerning the nature of reality), epistemological (concerning how we come to know things), and axiological (concerning values). Together, these shape our understanding of what physical activity is, how it should be studied, and why it matters. Similarly, the ways in which school contexts are portrayed – including the roles of students and staff within these spaces – are shaped differently across academic discourses, depending on the underlying commitments of interventionist, pedagogical, and critical research traditions. As the school context emerges not merely as a backdrop but as a lived and negotiated space, whole-school and comprehensive strategies have gained traction among global agencies and physical activity scholars. These strategies emphasize holistic initiatives that span from individual to systemic levels, integrating curriculum, school culture, policies, student and staff sub-groups, and community engagement. Ecological frameworks and theories are often advocated to guide such strategies, highlighting the interplay between individual actions and broader social and environmental influences. However, the way ecological frameworks are applied varies depending on the academic discourse in which the research is situated, as different discourses engage with them from distinct perspectives. In particular, engagement with the concept of agency varies significantly. Despite their widespread use, the frameworks often lack critical perspectives, with issues such as power dynamics and equity rarely being foregrounded. These differences and omissions need to be critically examined for current and future research initiatives, particularly as scholars and agencies increasingly advocate for inter- and transdisciplinary collaborations. The current PhD project adopts a meta-perspective, analyzing patterns in how school contexts are articulated across academic discourses. Four individual articles – each situated within different research paradigms, perspectives, or discourses – serve as illustrations of what can be learned from their juxtaposition, building on prior research. The individual articles are founded on three sub-studies: an ethnographic study combined with a social network survey, a cross-sectional study using data from surveys, accelerometers, and national registries, and a systematic review assessing school context measurements. This

methodological combination is both novel and cross-paradigmatic when studying physical activity during the school day for young people in secondary school. An analysis was conducted to explore how school contexts are constructed in relation to adolescents' physical activity, using the included articles as the basis for inquiry. Through an examination using three analytical components – diverse goals, multiple strategies, and varied interest groups – three rhetorical patterns were generated. The patterns frame school contexts as (in)effective backdrops, as spaces of student and teacher meaning-making, and as oppressive and empowering environments. The articles were further mapped against four complex elements that shape school environments: organizational subgroups, formal structures, sociocultural aspects, and broader networks. The findings suggest that these elements are deeply intertwined across the articles, with varying degrees of emphasis and integration, providing a more nuanced understanding of the rhetorical constructions and contextual dynamics that inform physical activity research within school settings. The three patterns and how the elements are addressed adhere in different ways to interventionist, pedagogical, and critical research. Concluding with a discussion on the potential spaces for rethinking physical activity research in school contexts, the exploration focused on where boundaries between academic discourses become more permeable – sites where interventionist, pedagogical, and critical research can coexist not through resolution, but in productive tension. Rather than seeking synthesis, the aim was to hold the perspectives in juxtaposition, allowing their distinct logics and values to interact and inform one another. This opens up opportunities for multidimensional thinking, addressing effectiveness, meaningfulness, and equity. The conceptualization of agency and participatory methodologies is central, which are well-established yet increasingly relevant concepts that offer spirited passageways for advancing physical activity research in school contexts. By attending to the relational and spatiotemporal dimensions of agency, and foregrounding the voices of students, staff, and school communities, the thesis is not thought of as a solution. Rather, it is positioned as a strategic entry point for inter- and transdisciplinary collaboration – an invitation to play with and imagine futures shaped through dialogue, reflexivity, and shared inquiry.

Powerful participants. Smartphones and videoconferencing in the enactment of student participation in classrooms

Verner Valasmo, Åbo akademi

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This thesis examines emerging participation practices in both traditional and distance teaching classrooms, focusing on the active roles of smartphones and videoconferencing software in the enactment of student participation. It contributes to current discussions on the role of mobile technologies in classrooms by offering detailed descriptions and analyses of what these technologies do and how they shape participation in classrooms. In this study, classrooms are approached as assemblages in which a heterogeneous group of actors, both human and non-human, come together and, through forming relations, enact the practices within. The research focuses on the relations among various actors such as students, teachers, smartphones, laptops, webcams, microphones, and school equipment within the studied classrooms, and asks how participation practices are enacted through these relations. The analysis of classroom participation is guided by the idea that agency is relational and not reserved for humans alone; objects, too, possess agency. The research was conducted as part of two distinct projects, both focusing on upper secondary schools in Finland. Textmöten was an ethnographic project carried out from 2014 to 2017, examining the presence of students' smartphones in upper secondary schools. HIPPO was a research project conducted in 2021 during the COVID-19 pandemic, focusing on emergency distance teaching and the role of videoconferencing software in these practices. In both projects, voluntary students and teachers participated in the study and produced video recordings from classrooms. This video data plays a central role in the present study, and the analysis relies primarily on it. This dissertation consists of three peer-reviewed articles and a summary. The first article examines how students' smartphone use during plenary teaching affects the organization of participation in the classroom. It highlights how the presence of smartphones significantly alters participation patterns in whole-class interactions, and how these interactional consequences differ for teachers and students. The second article explores how smartphones and Snapchat participate in and adapt to the classroom during plenary teaching. It describes how students work to integrate the use of these devices into the participation norms of plenary teaching, and how the flexibility of both the device and the application plays a crucial role in enabling the presence of smartphones in classrooms. Furthermore, the article discusses how the boundaries between the local and global are negotiated and blurred through the relations of students and their smartphones. The third article examines synchronous distance teaching practices during the COVID-19 pandemic. It highlights how actors such as the Zoom interface, webcam, microphone, and internet play central roles in shaping how student participation is enacted in distance teaching. The analysis describes how in the videoconferencing classroom, a great deal of students' actions, becomes

Forskningsbevakning

concealed from both other students and the teacher, thereby losing their interactional meaning. Furthermore, it brings forward how the videoconferencing assemblage amplifies the teacher's dominant role in the participation framework of plenary teaching. Together, the three studies emphasize the central role of mobile technologies in the enactment of student participation in contemporary classrooms. These technologies shape the roles of students and teachers and influence their capacities to engage in social interaction. The findings emphasize the distributed nature of agency and highlight how both technologies and students gain agency through their relationships with other actors that come together to form the classroom assemblage.

Play together, stay together. Musical progress and social inclusion in group instrumental teaching

Ida Knutsson, Lunds universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This thesis explores how teachers in Sweden's art and music schools navigate the potentially conflicting goals of musical progress and social inclusion in group instrumental teaching. Group teaching has gained popularity due to cost-efficiency and its potential to meet children's social needs. However, many teachers trained in the one-to-one conservatory tradition express concern about maintaining musical quality in group formats. Since 2020, the United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC, 1989) has been Swedish law, requiring educational practices, including SAMS, to reflect democratic values. Against this backdrop, the aim of this thesis is to explore how teachers manage the dual goals of social inclusion and musical progress. Theoretical perspectives of communities of practice and communities of musical practice were used to analyse how teachers develop their professional practice and how pupils learn in social and musical contexts. Data were collected through focus group interviews and stimulated recall, and analysed using qualitative content analysis. These results, filtered through the theoretical perspectives, show that multiple conflicting dynamics coexist, which contributes to understanding the balancing act between social inclusion and musical progress. The social aspect, for instance, is connected to informal learning, the leisure activity discourse, child-centred teaching, and a standpoint that puts the collective in the forefront. The musical development aspect, on the other hand, relates to formal learning, school discourse, teacher-centred teaching, and an emphasis on the individual pupil. By identifying these tensions and connecting them to diverse aspects of the teaching practice, there is potential to move beyond the dualism and move away from the narrow view that there is a need to choose either-or. This study contributes to the understanding of how pupil-centred and democratic principles can coexist with goals of musical development in group settings.

SENCOs' agency in Swedish upper secondary schools. A lifeworld phenomenological study of how special educational needs coordinators navigate and manage their everyday worklife

Jonas Udd, Göteborgs universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

The research interest in this thesis concerns what it means to be and to act as a SENCO. More specifically, the thesis explores nine SENCOs' lived experiences of agency. To study this, focus has been directed towards existential aspects of their everyday worklife, such as intersubjectivity, corporality, temporality, spatiality and ethics. The research gap this thesis wants to address is further knowledge regarding the professional role of SENCOs in upper secondary schools, with a specific focus on agency. The study utilises a lifeworld phenomenological approach. To get access to the participants' lived experiences, a hermeneutically informed research design was employed. Three interviews were conducted with each participant, and on two occasions between these interviews, the participants wrote diaries. The empirical material generated for the study was analysed utilising the hermeneutic circular motion. The analysis was aided by phenomenological theory. Findings in the study suggest that the participating SENCOs utilised intersubjective relationships to create and maintain agency and to deal with an unclear definition of their role and remit. There seemed to be a continuous push and-pull movement regarding the demarcation of the SENCO role and remit between agents within and outside of school. Between these agents and settings, SENCOs performed competitive and collaborative boundary work. In addition, the participants' moral responsibilities seemed central to their choices of tasks and missions, as an expression of equity and equality, alluding to a professional ethos. Furthermore, several findings in the thesis highlighted the ways in which existential aspects characterised how the participating SENCOs maintained and created agency, especially when acting as agents of change. A further conclusion of this thesis is that the participating SENCOs everyday worklife appeared to be in a continuous state of becoming. Moreover, dealing with different understandings and attitudes towards inclusion appeared to be prevalent. Finally, the professional role of the participating SENCOs seemed to become political when they displayed a political agency rooted in their morale, understood here as an expression of a professional ethos. In this, the participating SENCOs seemed to represent a view on education that contrasted current neoliberal tendencies, such as marketisation, measurements, standardisation, quality control, and viewing students as customers

Skolans demokratiuppdrag i dilemmatiska rum – Lärares didaktiska överväganden om elevers inflytande

Anna Henriksson Persson, Högskolan i Dalarna

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This study broadly examines the relationship between education and democracy. More specifically, its aim is to develop knowledge about the complexity inherent in the school's democratic mission, with a particular focus on teachers' didactic considerations concerning pupils' influence in social studies education in Swedish compulsory school, Years 4–6. The empirical material of this study consists of transcribed interviews in which teachers reflect on when and how student influence can be implemented, what decisions students might be allowed to influence, how and why such influence should be encouraged or limited. The concept of *dilemmatic space*, as formulated primarily by Bonnie Honig, is employed to analyse the data, enabling the complexity of the teaching profession to be made visible. In addition, two educational–philosophical points of departure have been formulated and subsequently used in the analytical process. The first, “Cultivation and education *for* democracy”, is inspired by selected texts by Martha Nussbaum, while the second, “Subjectification and education *in* democracy”, is developed through the work of Gert Biesta. The findings of the study indicate that the teachers' considerations revolve around aspirations for structural clarity, a sense of security, pupils' well-being, and what constitutes well-designed teaching arrangements. By conceptualizing these considerations, it becomes possible to make teachers' complex value-oriented aspirations and positions intelligible. These aspirations are closely linked to what is perceived as valuable to prioritise. The conceptualization of teachers' value-oriented aspirations helps to illuminate that teachers carry these ideals and aspirations, and that they often must navigate multiple value aspirations simultaneously. Although these value-oriented aspirations are desirable, they give rise to practical dilemmas and tensions. Within these tensions, positions emerge that can be understood as contextually situated judgments in time and space. The tensions require teachers to position themselves in the moment to be able to act. Drawing on the findings of this dissertation, I argue that conceptualising teaching as a *dilemmatic space* — informed by the school's democratic mission wherein pupils' influence is integral — can enhance our understanding of the inherent complexity of a democratic education.

Sveriges skolledaromsättning. En studie om varför nya skolledare byter arbete

Tobias Richard, Umeå universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Bakgrund: Skolledare har en nyckelroll i utbildningssystemet och bär ett centralt ansvar för skolans kvalitet, stabilitet och långsiktiga utveckling. I Sverige är omsättningen bland skolledare ovanligt hög jämfört med många andra länder. Trots vikten av ett stabilt ledarskap finns det begränsad kunskap om varför omsättningen är så omfattande i just den svenska kontexten. Därför undersöker denna avhandling varför nya skolledare lämnar sina tjänster, med målet att ge en djupare förståelse för de processer och villkor som bidrar till tidiga avgångar.

Data och metoder: Avhandlingen bygger på fyra delstudier som använder både tvärsnittsdata och longitudinella data. Två enkätstudier analyserar arbetsmiljö, ledarskapsdynamik och skolledares intentioner att lämna arbetet. En kvalitativ intervjustudie belyser erfarenheter hos skolledare som faktiskt har slutat. Slutligen används nationella registerdata för att undersöka nya skolledares faktiska rörlighet samt skolkontextens betydelse. Tillsammans ger dessa studier både bredd och djup i förståelsen av varför nya skolledare lämnar sina uppdrag.

Resultat: Resultaten visar att omsättningen bland nya skolledare i hög grad hänger samman med den psykosociala arbetsmiljön och förutsättningarna för att utöva ledarskap. Enkätanalyserna visar att arbetskrav, autonomi och stöd är centrala faktorer för intentionen att lämna, samtidigt som skolledarens individuella egenskaper också påverkar dessa intentioner. Intervjustudien fördjupar bilden genom att lyfta fram skolspecifika faktorer på institutionell, organisatorisk, verksamhets- och ledarskapsnivå, som tillsammans skapar splittring och press som kan mynna ut i avgång. Registerstudien bekräftar att intentioner att lämna har en stark koppling till faktisk avgång och att faktorer i den närmaste arbetsmiljön har större betydelse än exempelvis skolans elevsammansättning.

Slutsatser: Avhandlingen visar att den höga skolledaromsättningen i Sverige inte främst handlar om individuella brister, utan om ett komplext samspel mellan strukturella, organisatoriska och individuella villkor. Resultaten understryker att ett hållbart skolledarskap kräver både stödjande institutionella ramar och en god arbetsmiljö som gör det möjligt för nya skolledare att stanna kvar i sina uppdrag. Genom att synliggöra de processer som leder från ambition till avgång bidrar studien till den internationella forskningen om personalomsättning och ger kunskap av direkt relevans för beslutsfattare, kommuner och skolorganisationer som vill främja stabilitet och kontinuitet i skolledarskapet.

”Jag fattar ingenting igen”. Den narrativa skärningspunkten mellan rådande individualiseringsnormer och skolans centrala uppdrag

Kajsa Rudberg, Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

I den här studien, som baseras på etnografiskt fältarbete på en svensk grundskola och en gymnasieskola, utforskas om och hur rådande samhällseliga normer om individen som central och ofta oberoende entitet och om individens eget ansvar för sina handlingar och prestationer ger avtryck i skolvardagen på dessa skolor. Dessa individualiseringsnormer har haft organisatoriska och strukturella effekter på skolan som institution, varav några belyses i studien: ett antal nyliberal influerade skolreformer som genomfördes under det tidiga 1990-talet i linje med dessa normer och består än idag samt normernas avspeglning i skolans pedagogiska styrdokument och då mer specifikt dess läroplaner. I studien undersöks normernas avtryck i den aktuella skolvardagen genom frågeställningen om och hur de också kommer till uttryck i de medverkande lärarnas och elevernas narrativ, och då närmare bestämt narrativ som kan relateras till tre av skolans centrala uppdrag: undervisningsorganisering, elevvärdering och ordningsupprätthållande. Undersökningen mynnar ut i att normerna återspeglas på olika sätt och i olika hög grad i olika narrativ. Denna återspeglning präglas av spänningar och motsättningar: dels ställs olika individualiseringsprinciper och individorienterade förklaringsmodeller mot varandra, dels stöts och blöts individualiseringsnormerna mot kollektivistiska principer och upplägg. Här uppmärksammas mer specifikt det övergripande kollektivistiska skoluppdrag enligt vilket skolan har ett ansvar att erbjuda alla elever likartad utbildning och god utbildningskvalitet. Studien visar hur normerna och detta uppdrag ibland är förenliga med varandra, ibland utmanar varandra och ibland är delvis förenliga och delvis oförenliga, vilket innebär att skolans grad av ansvar för elevens studieprestationer i narrativen pendlar fram och tillbaka från mer eller mindre genomgripande till begränsat och ökat ansvar. Sammanfattningsvis bidrar studien till fördjupad förståelse av skolans individualiseringstendenser och introducerar narrativ som central analytisk kategori i detta forskningssammanhang.

”Jag tycker det hinns bra...”. Om aspekter av tid och tidslandskap i lärares undervisning

Rose Heir, Åbo akademi

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Skolans arbete styrs strikt av klockan, med fasta tider för skoldagar, lektioner och raster. Trots tidens betydelse finns det lite forskning om hur lärare hanterar tiden. Min studie fokuserar på hur läraren hanterar tid och den betydelse tiden får i skolarbetet, både ur ett professions- och ett samhällsperspektiv. Syftet är att undersöka och beskriva undervisning och skola med fokus på tidens olika aspekter. Forskningsfrågorna är: 1) Hur visar sig tid och tidsuppfattningar i skolan? 2) Hur hanteras tidsrelaterade dilemman i undervisningen? och 3) Vilka tidslandskap framträder i lärarens undervisning? Den teoretiska ramen bygger på forskning om tidsuppfattningar, relationen mellan tid, undervisning och lärande samt fenomenet tidslandskap. Genom att relatera till begreppen kronos och kairos samlas kvalitativa och kvantitativa aspekter och uppfattningar av tid till en helhetsbild. Studien är fenomenologiskt inspirerad och bygger på observation och videoupptagning av undervisning i Finland. Analysen baseras på videosekvenser av fyra lärares undervisning. I resultaten identifierar och beskriver jag hur tid och tidsuppfattningar uttrycks i undervisning, med fokus på tidsramar, tempo och tajming. Resultaten visar att tidslandskap präglas av en kvantitativ tidsuppfattning, men lärarna konkretiserar en kvalitativ syn på tid genom tempo och tajming. Tidsrelaterade dilemman beskrivs som processer av valsituation-beslut-utfall, ofta på grund av att den planerade tidsramen inte fungerar. Slutligen använder jag fyra fiktionaliserade narrativ, vilka dels sammanfattar delfenomenens essens, dels visar hur tidslandskap framträder i undervisning. Avslutningsvis inordnas perspektiven på tid i de samlande kategorierna kronos och kairos som får illustrera obalansen mellan mätbara och omätbara aspekter av tid. Resultaten visar tidslandskap som domineras av kronos medan kairos har svårare att tillkämpa sig utrymme. Lärare har dock en förmåga att även i en kronosdominerad omgivning hantera tidspress, samtidigt som de smidigt tar tillvara ögonblick då kairos tillåts ta ledningen. Det vittnar om en medvetenhet om tidens värde som kvalitet och om en subjektiv upplevelse bortom tidsallokering, kalendrar och klockor.

Providing equitable education to children who need additional challenge. An exploration of school values and practices in England and Sweden

Åsa Melander, University of Roehampton

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This mixed-methods study explores education for high achieving students in England and Sweden through a lens of equity and fairness. It is based on interviews with headteachers of secondary (equivalent) schools and includes schools with different results and in different socioeconomic areas. National curricula statements that all students should get suitable support and challenge underpin the study. Underlying concepts around fairness and social justice along with notions about achievement and ability are explored. The notion of equity, understood as equal opportunities for high achievers, is defended and examined in relation to theoretical positions and practical implementations, in the English and Swedish education systems. The results show that headteachers' understanding of the notion of equitable education includes potential high achievers. However, societal pressure on floor targets leads to this focus decreasing. Headteachers wanted to provide education equitably to all students but there was concern about the lack of societal trust and support to do so. Views on whether the participants' own schools provide equitable education varied, but no Swedish headteacher thought so. English participants mentioned considerably more measures for high achievers (enrichment and extension options). They were sceptical about one-time assessment of students' 'potential', appearing to have an awareness of the pitfalls of basing education provision on 'ability labelling'. Swedish headteachers had different views on the viability of ability assessments and some were positive. An increased use of the Swedish term 'särbegåvad' ('gifted'/'talented') is explored, contextualised within the impact of policies relating to 'giftedness' in England and elsewhere. It is questionable whether attempts to 'identify' potential high achievers has helpfully provided more equitable or suitable education in schools. Recommendations include a pragmatic 'small steps' approach and focusing on 'need for challenge', 'all students learning' and ipsative assessment instead of minimum targets and labels. Value-added measurements may be useful in some contexts.

Drömfabriken – mellan näringsliv och klassrum. Centrumskolans väg mot en entreprenöriell praktik

Annalena Glader, Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

”Drömfabriken – mellan näringsliv och klassrum” är en monografi som undersöker framväxten av gymnasieskolor som profilerar sig kring företagande och entreprenörskap. Med utbildningspolitiska förändringar, utforskar denna studie hur dessa förändringar möjliggör att skolor med en entreprenöriell profil kan utvecklas inom det bredare skolfältet. Med stöd av Pierre Bourdieu erbjuder studien ett relationellt perspektiv på hur utbildningspolitik såsom livslångt lärande, marknadsanpassning av utbildning och entreprenörskapsutbildning legitimerar och formar utvecklingen av skolor som Centrumskolan. Studien visar att framväxten av entreprenörskapsinriktade skolor som Centrumskolan drivs av en kombination av politiska reformer och marknadspåtryckningar som prioriterar anställningsbarhet, anpassningsförmåga och ekonomisk rationalitet. Dessa krafter leder till en omvandling av utbildningskapital till marknadskapital där traditionella akademiska värden överskuggas av affärsinriktade färdigheter och attityder. Centrumskolans praktik formas av ett behov att balansera en innovativ strategi att ”sticka ut” mot konformitet och att ”passa in” (De Clercq och Voronov, 2009). Skolan måste också navigera mellan marknadens krav och utbildningsstandarder. De empiriska berättelserna visar hur lärare och elever uppmuntras att adoptera entreprenöriella dispositioner som flexibilitet, ett säljande och flexibelt förhållningssätt och för elevernas del ett fokus på självledarskap och social rörlighet. Sammanfattningsvis erbjuder monografien ett problematiserande perspektiv på konsekvenserna av marknadsanpassning och entreprenörskap inom utbildning, samt de spänningar som uppstår för skolor, lärare och elever inom utbildningsfältet. Genom att belysa de relationella samspelet mellan politik, marknadskrafter och vardagliga praktiker ger studien insikter inte bara i gymnasieutbildningens framtida riktning utan också i hur vi ser på entreprenörskap som ett paradoxalt fenomen.

Undervisning och undervisningskunskap i fritidshem. I växelverkan mellan barnstyrd, situationsstyrd och målstyrd undervisning

Anneli Hippinen Ahlgren, Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Avhandlingens övergripande syfte är att utforska undervisning och undervisningskunskap i fritidshem. Forskningsfrågorna riktar sig mot kunskapskategorierna formulerade inom det teoretiska ramverket Pedagogical Content Knowledge (PCK) och hur de kan användas som analysverktyg i forskning om undervisning och undervisningskunskap i fritidshem samt hur barns aktiva deltagande och aktörskap möjliggörs i fritidshem. Följande forskningsfrågor ställs i avhandlingen: *På vilka sätt kan kunskapskategorierna ämneskunskap, pedagogisk kunskap, kontextuell kunskap och läroplanskunskap komma till uttryck i undervisning i fritidshem?*, *Hur kan det teoretiska ramverket PCK användas som verktyg för analys av undervisning i fritidshem?* och *Hur möjliggörs barns aktiva deltagande och aktörskap i undervisning i fritidshem?* PCK är utformad för att skapa förståelse för och sätta ord på lärares undervisningskunskap. Det är ett för fritidshemmet nyskapande sätt att konstruera analyser och benämna undervisning och undervisningskunskap. Avhandlingens delstudier fokuserar på analyser av lärare i fritidshems undervisningshandlingar i interaktion med barn, beskrivningar av barns aktiva deltagande och aktörskap i tidigare PCK-studier samt lärare i fritidshems formuleringar i skriftliga pedagogiska planeringar. Metoderna som använts i delstudierna är observationer, dokumentanalys och textanalys. Genom analysbegreppen från det teoretiska ramverket för avhandlingen PCK har analyserna fokuserat på lärare i fritidshems ämneskunskap, pedagogiska kunskap, kontextuella kunskap och läroplanskunskap samt hur dessa kunskapskategorier vävs samman och transformeras till undervisning. Detta analyserades både utifrån hur undervisningshandlingar praktiskt genomförs i interaktion med barn och hur lärare i fritidshem planerar för undervisning i fritidshem. Som komplement till detta och för att kunna problematisera samt diskutera det teoretiska ramverket PCK för studier avseende lärare i fritidshems undervisningskunskap adderades analysbegreppen barns aktiva deltagande och aktörskap. Utifrån resultaten i delstudierna har ett övergripande resultat för avhandlingen formulerats där tre teman utkristalliserats: *barnstyrd*, *situationsstyrd* och *målstyrd* undervisning. I avhandlingen visas hur lärare i fritidshem har kunskap om att styra undervisningssituationer samt kunskap om att möjliggöra för barn att styra undervisningssituationer. Ett annat resultat i lärarnas undervisningskunskap är *samtidighet* där de studerade lärarna visar hur de kan organisera flera olika undervisningssituationer samtidigt i fritidshemsmiljön där barn möjliggörs aktörskap att ingå i dessa undervisningssituationer utifrån egna val. Andra resultat som visats i avhandlingen kan formuleras i termer av *medskapande* och *handlingsberedskap* där lärarna i fritidshem ses kunna utföra undervisning tillsammans med barn. Lärarna kan även ses ha en handlingsberedskap genom att kunna genomföra undervisning i den omedelbara situationen

Forskningsbevakning

utifrån barns initiativ eller lärarnas initiativ. Denna avhandling bidrar även till att vidareutveckla den vetenskapliga grunden för att analysera lärare i fritidshems undervisning utifrån PCK som teoretiskt ramverk och genom detta erbjuda ett nydanande sätt för att beskriva undervisning och undervisningskunskap i fritidshem.

Slöjdundervisning för hållbar utveckling inom tre arenor

Ingrid Bergqvist, Umeå universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Denna avhandling syftar till att bidra med ny och fördjupad kunskap om slöjdundervisning för hållbar utveckling genom att undersöka hur undervisning för hållbar utveckling kommer till uttryck inom tre utbildningsarenor inom den svenska skolans slöjddämne. Följande tre forskningsfrågor besvaras. (1). Hur framställs innehållsliga aspekter av hållbar utveckling i läro- och kursplaner för slöjddämnet, historiskt och i den nu gällande kursplanen? (formuleringsarenan). (2). Vilken tolkning och förståelse av hållbar utveckling uttrycks av slöjdlärare i relation till sitt undervisningsuppdrag? (transformeringsarenan). (3). Hur iscensätts undervisning för hållbar utveckling i slöjddämnets pedagogiska praktik? (realiseringsarenan). Den första frågan besvaras via innehållsanalys av läro- och kursplaner. Den andra och tredje forskningsfrågan undersöks genom reflexiv analys av transkriberade intervjuer med sex slöjdlärare samt fältanteckningar, inkluderat fotografier från observationer av 95 slöjdlektioner (årskurs 3-9) från fem olika skolor, vilket presenteras i teman. Det teoretiska ramverket bygger på läroplansteori, med utgångspunkt i att skolan är en arena där kunskap, normer och värden konstrueras och reproduceras inom en pedagogisk diskurs (Bernstein, 2000). Vidare används teori om iscensättning av policy (Ball m.fl., 2012) för att analysera den kontext där policy om hållbarhet iscensätts. Resultatet visar att undervisning för hållbar utveckling alltid har varit en del av slöjddämnets kursplan, men i takt med samhällsförändringar har hållbarhetsinnehållet förändrats och idag riktas det mer mot sociala och ekologiska dimensioner än ekonomiska mål. Intervjuerna och observationerna indikerar att ämnestraditioner, lokal kontext, professionell kultur och aktuell kursplan inverkar på hur hållbarhetsundervisning tolkas och iscensätts. Det innebär att eleverna framför allt erbjuds ett hållbarhetsinnehåll via en fakta- och normativt baserad undervisning som kommer till uttryck som (1) specifika arbetsområden, såsom återbruk och (2) så kallad "naturligt" integrerad hållbarhet i ordinarie slöjdundervisning. Inom båda betonas ekologiska aspekter, medan sociala och ekonomiska aspekter är underordnade. Även om slöjd är ett unikt ämne när det gäller att iscensätta hållbarhet genom dess hantverksorienterade praktik visar analysen att officiella och publika principer tenderar att forma en mer teoretisk textorienterad slöjdundervisning som leder till en minstat utrymmer för ett praktiskt hantverksorienterat innehåll. Detta väcker kritiska frågor om hur lärare i slöjd ska kunna navigera bland trycket från policy och den undervisning om hållbarhet som eleverna kan komma att möta som konsekvens av att slöjddämnet givits ett bredare undervisningsansvar för hållbarhet. Studien indikerar att policy kan leda till minskat utrymme för ett hantverksorienterat innehåll och att möjligheten att utveckla pluralistiska undervisningsmetoder behöver stärkas.

Inkluderande didaktiska dimensioner. En fenomenologisk studie av lärares undervisning ur elevers perspektiv

Lotta Björkman, Södertörns högskola

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Studiens syfte är att ur gymnasieelevers perspektiv och på fenomenologisk grund beskriva, analysera och bidra med förståelse för inkluderande undervisning och hur den didaktiskt kan förstås och möjliggöras. Studien har väglett av tre frågor: (1) Hur konstitueras inkluderande undervisning utifrån elevers perspektiv? (2) Hur visar sig inkluderande undervisning i lärares arbete, enligt elever? (3) Vad bidrar inkluderande undervisning till, ur elevernas synvinkel? Elevernas perspektiv betraktas både som en del av studiens inkluderande strävan och som kritiska röster med potential att utmana etablerade förståelser och praktiker. Studien utgår från en bred förståelse av inkludering, oberoende av exkluderingsorsak, och vilar på en fenomenologisk grundsyn där världen är levd och tar form i och genom människans upplevelser och handlingar. Detta innebär epistemologiskt att kunskap om världen endast kan nås genom den mänskliga erfarenheten. I linje med en kontinental bildningstradition uppfattas inkludering i studien som en i grunden didaktisk strävan, som förverkligas i vad som här benämns som bred undervisning. Det empiriska materialet har producerats i sex svenska gymnasieskolor och utgörs av elevernas reflektioner kring aktuella och tidigare skolerfarenheter. Materialet består av digitala fritextenkäter (cirka 600 elever), intervjuer (individuella och i grupp, 21 elever) samt kreativa workshops (t.ex. tecknande, collage, rollspel) i två klasser. Analysen har genomförts genom sju fenomenologiska steg i syfte att upprätthålla en öppen, fenomenologisk attityd. Resultaten visar att elevernas erfarenheter av inkluderande undervisning utgör en process sammanvävd av tre aspekter: en subjektiv upplevelse av trygghet och bekvämlighet, en intersubjektiv gemenskap präglad av rättvisa och tillåtande atmosfär, samt en lärandeprocess som väcker motivation, nyfikenhet och vilja till utveckling. Dessa erfarenheter möjliggörs genom tre didaktiska dimensioner: didaktisk persona (lärares autenticitet och förhållningssätt), didaktisk allians (undervisningsrelationen mellan lärare och elever) samt didaktisk aktion (konkreta undervisningshandlingar). Tillsammans bildar dessa vad som benämns Sammanvävd inkluderande undervisning (SIU). Studiens resultat visar att inkluderande undervisning kan förstås som en riktad men öppen bildningsprocess. Denna möjliggör ett kontinuerligt didaktiskt rummande, kännetecknat av en återhållsam undervisning som ger alla eleverna möjlighet att lära och utvecklas. Resultaten bidrar med teoretiska begrepp och praktiska modeller som kan bidra till en förståelse för och en utveckling av inkluderande undervisning i forskning, lärarutbildning och undervisningspraktik.

Bilddidaktiska val som skapar utrymme för elevers agens. Att utmana konstruktioner av kunskap och positioner i klassrummet

Mari Hysing, Högskolan Dalarna

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

In today's visual culture, young people produce, share, and interpret images that shape how they perceive both themselves and the world. Against this backdrop, this thesis investigates how student agency relates to constructions of knowledge and positions in visual art education in upper secondary school. Specifically, the study explores how teachers and students can negotiate the selection of images and teaching content, thus facilitating critical reflection on images as expressions of visual culture. The main research question addresses how visual art teachers can create conditions for students to construct and assume active and knowledgeable positions in visual meetings in the classroom. The study applies a Foucauldian discourse analysis approach by focusing on concepts of power relations, resistance, freedom and technologies of the self to articulate the notion of agency. Visual art education is understood as a discursive practice in which knowledge and subject positions are constructed through interactions between teachers, students, and images. By linking visual culture with discourse analysis, the study examines how discursive and institutional conditions shape student and teacher positions, emphasising the need for critical engagement with how educational practices affect possibilities for student agency. Employing an action research design, the study was conducted in collaboration with teachers and students in four visual art classrooms in upper secondary school. Data was generated through observations, interviews, and collaborative discussions that focused on how students constructed active and knowledgeable positions in classroom practice. The analysis centres on how students and teachers negotiate the selection of images and teaching content, and how these processes shape knowledge and subject positions in classroom practice. The findings show how teachers balance direct guidance with support for student autonomy while addressing the complexities of time management, institutional constraints, and power relations. When teachers maintained control over curriculum interpretation, students' positions were limited to individual choices within predefined frames. However, when teachers engaged in dialogue and shared responsibility with students, space was created for students to draw on their visual culture experiences and assume active and knowledgeable subject positions. The thesis contributes insight into how visual art education can support student agency through dialogic processes and shared responsibility. Further, it highlights how such opportunities are shaped – and sometimes restricted – by institutional structures, prevailing power relations, and the overarching school discourse. Rather than assuming that agency is automatically fostered through participation, the study shows that creating space for agency requires the negotiation of teaching content, critical reflection on how knowledge is constructed, and attention to how positions are discursively formed in classroom practice. These findings offer implications for educators and researchers

concerned with student voice, visual art didactics, and the conditions under which participatory and inclusive teaching practices can be realised. In today's visual culture, young people produce, share, and interpret images that shape how they perceive both themselves and the world. Against this backdrop, this thesis investigates how student agency relates to constructions of knowledge and positions in visual art education in upper secondary school. Specifically, the study explores how teachers and students can negotiate the selection of images and teaching content, thus facilitating critical reflection on images as expressions of visual culture. The main research question addresses how visual art teachers can create conditions for students to construct and assume active and knowledgeable positions in visual meetings in the classroom. The study applies a Foucauldian discourse analysis approach by focusing on concepts of power relations, resistance, freedom and technologies of the self to articulate the notion of agency. Visual art education is understood as a discursive practice in which knowledge and subject positions are constructed through interactions between teachers, students, and images. By linking visual culture with discourse analysis, the study examines how discursive and institutional conditions shape student and teacher positions, emphasising the need for critical engagement with how educational practices affect possibilities for student agency. Employing an action research design, the study was conducted in collaboration with teachers and students in four visual art classrooms in upper secondary school. Data was generated through observations, interviews, and collaborative discussions that focused on how students constructed active and knowledgeable positions in classroom practice. The analysis centres on how students and teachers negotiate the selection of images and teaching content, and how these processes shape knowledge and subject positions in classroom practice. The findings show how teachers balance direct guidance with support for student autonomy while addressing the complexities of time management, institutional constraints, and power relations. When teachers maintained control over curriculum interpretation, students' positions were limited to individual choices within predefined frames. However, when teachers engaged in dialogue and shared responsibility with students, space was created for students to draw on their visual culture experiences and assume active and knowledgeable subject positions. The thesis contributes insight into how visual art education can support student agency through dialogic processes and shared responsibility. Further, it highlights how such opportunities are shaped — and sometimes restricted — by institutional structures, prevailing power relations, and the overarching school discourse. Rather than assuming that agency is automatically fostered through participation, the study shows that creating space for agency requires the negotiation of teaching content, critical reflection on how knowledge is constructed, and attention to how positions are discursively formed in classroom practice. These findings offer implications for educators and researchers concerned with student voice, visual art didactics, and the conditions under which participatory and inclusive teaching practices can be realised.

Mellan utbildningsideal och styrdokument. En multipel fallstudie om lärares agens i bedömningspraktiker

David Wissing, Mittuniversitetet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Bedömning har de senaste decennierna fått ett allt större utrymme i svensk skola och i lärares pedagogiska praktiker. Inte minst har ambitioner av att skapa likvärdighet i lärares bedömningsarbete varit en central målsättning i skolreformer vilket bland annat lett till betyg i lägre åldrar, fler betygssteg och mer specificerade krav i styrdokument. Även så kallad formativ bedömning har ökat i popularitet i både lärarutbildning och i stödmaterial. Ändock visar forskning att lärares bedömningsarbete skiljer sig åt både ifråga hur bedömningar görs och vad som bedöms. Det problem som utforskas i denna avhandling handlar därför om frågan varför lärare gör olika i bedömningsarbetet. Genom analyser av longitudinella fallstudier av lärares agens i bedömningspraktiker visar avhandlingen att lärare har olika utbildningsideal och därmed olika förhållningssätt till bedömningspraktikens omgivande villkor såsom styrdokument. Avhandlingen föreslår en analytisk modell som illustrerar att lärares agens i bedömningspraktiker kan förstås utifrån utbildningsideal i fyra områden: utbildningens mål, elevers delaktighet, rättvisa och tillförlitlighet samt konsekvenser av bedömningar. Lärares agens i bedömningspraktiker kan därmed förstås som förhållningssätt till dessa områden vilket kan ge förståelse för variationen av bedömningspraktiker.

Ethnicity and Ethnic-Racial Identity during Adolescence. Intervention and Contexts

David J. Sandberg, Göteborgs universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Etnicitet och etnisk identitet är viktiga aspekter av ungdomars utveckling i en alltmer globaliserad och mångkulturell värld. Att under ungdomsåren navigera vem man är och vart man känner att man hör hemma är inte bara komplexa processer, utan har också direkta kopplingar till psykosocial hälsa. När unga ges möjlighet att reflektera kring sina etniska bakgrunder och identiteter, och därigenom få en tydligare bild av sig själva, har detta i tidigare forskning länkats till bland annat minskade depressionssymptom, ökat självförtroende och högre skolengagemang. Dessa kopplingar mellan etniskt identitetsutforskande och positiv psykosocial hälsa har, föga förvånande, inspirerat utvecklingen av interventioner som syftar till att stödja ungdomar i deras identitetsutveckling. Den här avhandlingen utvärderar effekterna av just en sådan intervention: The Identity Project. The Identity Project är ett åtta veckor långt skolbaserat lektionsprogram utformat för att främja ungdomars etniska identitetsutforskande, men samtidigt också lära dem om stereotyper, inom- och mellangruppsskillnader, kulturella traditioner, och mycket mer. Förutom att utvärdera delar av interventionen undersöker avhandlingen även hur ungdomar själva upplever att etnicitet adresseras i tre olika kontexter av deras liv i Sverige: i skolan, på sociala medier, och inom idrotten. Avhandlingen bygger på tre delstudier som undersöker etnicitet och etnisk identitetsintervention på tre olika nivåer: på individuell nivå genom ungdomars personlighetsdrag, på mellangrupsnivå genom ungdomars attityder, och på kontextuell nivå genom hur etnicitet adresseras i olika delar av deras vardag. Studie I analyserade om ungdomars individuella skillnader i personlighetsdrag påverkade effekten av Identity Project-interventionen och därmed deras etniska identitetsutforskande. Studien inkluderade 509 ungdomar (Målder = 16,28; SDålder = 0,80), varav 51 % hade migrationsbakgrund och 66 % var flickor. Resultaten visade att personlighetsdraget extraversion, ett drag kopplat till socialisering och yttre belöningar, samt plasticitet, ett meta-drag kopplat till anpassningsförmåga och utforskande, hade en positiv inverkan på ungdomarnas utfall i interventionen. Studien visade samtidigt att effekten av personlighetsdraget vänlighet och meta-draget stabilitet skiljde sig åt mellan pojkar och flickor. Dessa resultat visar att individuella egenskaper, såsom personlighet, spelar en viktig roll i hur ungdomar tillgodogör sig identitetsrelaterade interventioner, vilket då också pekar mot att interventioner bör anpassas för att bättre gynna alla ungdomar, oavsett personlighetsprofiler. Genom att också tillgodose de introverta och mindre plastiska eleverna går det sannolikt att göra interventionerna mer inkluderande och således också mer effektiva. Studie II använde samma deltagare och metod som Studie I, men undersökte istället interventionens effekt på ungdomars attityder gentemot utomgrupper och kulturell mångfald, samt huruvida dessa effekter varierade beroende av ungdomars migrationsbakgrund eller skolprogram. Resultaten visade att positiva attityder gentemot utomgrupper och kulturell

mångfald generellt var höga bland ungdomar i Sverige, och antingen förblev stabila eller minskade något, trots att det etniska identitetsutforskandet generellt ökade hos deltagarna. Dessa resultat utmanar antagandet att ett ökat etniskt identitetsutforskande hänger ihop med positiva förändringar i utomgruppsattityder och pekar på vikten av att förstå kontextspecifika faktorer vid implementeringen av interventioner. Fynden bidrar också med information om hur etniskt identitetsutforskande och attityder gentemot utomgrupper och kulturell mångfald inte nödvändigtvis utvecklas parallellt, vilket i sin tur pekar på ett behov av vidare forskning om de mekanismer som påverkar relationerna mellan etnisk identitet och attityder. Studie III använde fokusgrupper och tematisk analys för att utforska ungdomars erfarenheter av hur etnicitet behandlas i tre olika kontexter av deras liv: i skolan, på sociala medier, och inom idrotten. Resultaten belyste hur ungdomar upplever att etnicitet hanteras olika inom olika sammanhang: skolkontexten uppfattades som en central plats för att ta upp etnicitetsfrågor men präglades också av bland annat stereotypanvändning; sociala medier beskrevs som en kontext där hatfulla budskap var vanliga, men också en plats där man kunde dela och ta del av positiva kulturella narrativ; och idrotten uppfattades ofta som en miljö där etnicitet inte spelar – eller borde spela – lika stor roll som i de andra kontexterna. Studien visar hur erfarenheter av stereotyper och rasism är vanliga i ungdomars vardag, men också att deras upplevelser av etnicitet varierar beroende på sammanhang. Detta pekar i sin tur på ett behov av ett mer nyanserat och genomtänkt sätt för vuxna att adressera etnicitet i ungdomars vardag. Tillsammans visar resultaten ifrån forskningsprogrammet och avhandlingens tre studier på att ungdomar som deltog i Identity Project interventionen utforskade och blev tryggare i sina etniska identiteter, men också på vikten av att anpassa och uppdatera liknande interventioner. Sådana anpassningar behöver utgå både ifrån de specifika kontexter där interventionen implementeras samt ha ambitionen att nå och gynna alla ungdomar, oavsett deras personlighetstyper. Avhandlingen tydliggör också att interventionsutfall som noterats tvärsnittligt i andra länder, exempelvis hur ungdomar rapporterade mer positiva utomgruppsattityder till följd av interventionen i Tyskland, inte nödvändigtvis replikeras i den svenska kontexten. Fortsatt visar avhandlingen på hur etnicitetsrelaterade frågor kan vara en källa till både positiva och negativa erfarenheter för ungdomar, samt hur etnicitet adresseras på olika sätt i olika kontexter av deras liv. Avhandlingen bidrar därigenom till förståelsen av hur etnicitet adresseras i dagens Sverige, samt med ny kunskap gällande både möjligheter och svårigheter i att inter文enera i etnisk identitetsutveckling under ungdomsåren. Att ta del av ungdomars erfarenheter, men också ge dem utrymme att reflektera över, känna för, och utforska sina etniska bakgrunder genom interventioner, är både ett viktigt och potentiellt kraftfullt sätt att påverka deras livsvillkor. Först när vi förstår ungdomars egna erfarenheter och hur vi väljer att inter文enera i deras liv, kan vi på bästa sätt främja deras hälsa och psykologiska utveckling.

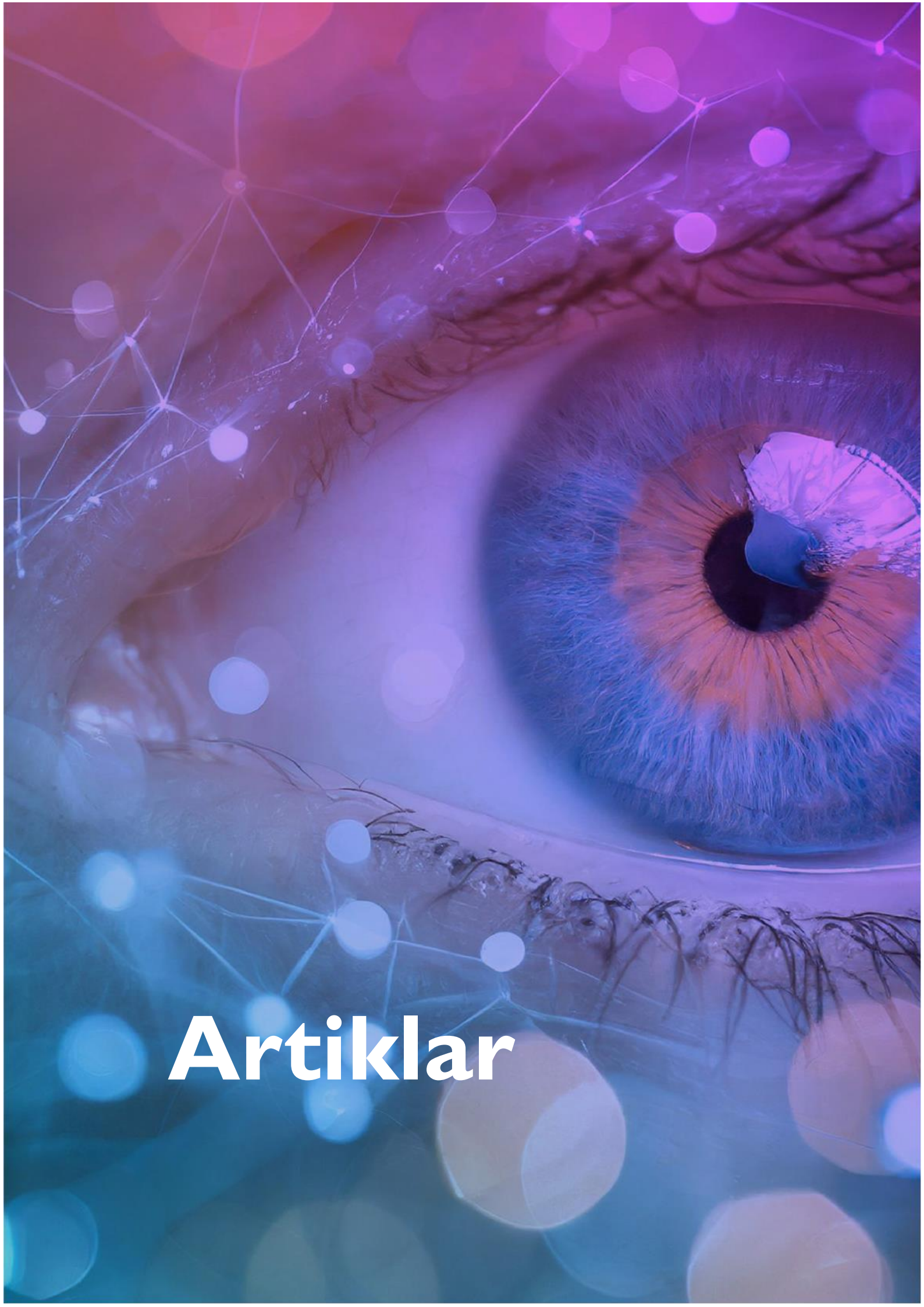
Att kommunicera historia. Språkliga resurser och kunskapserbjudanden i högstadiets historieundervisning

Jessica Rahm, Göteborgs universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Svensk grundskola vilar på principen om likvärdighet. Mot den bakgrunden undersöks i avhandlingen hur historisk innehållskunskap kommuniceras med högstadieelever och vilka möjligheter detta skapar för elevers kunskapsutveckling. Genom etnografiska studier i tre språkligt heterogena klasser i årskurs 7 och 8 analyseras hur tre historielärare organiserar sin undervisning och använder ämnesspecifikt språk, med fokus på hur historiska innehållsbegrepp förankras i historisk kontext, i helklassinteraktion. Med utgångspunkt i teorier om språkets roll i kunskapsbyggande, såsom social semiotik, Legitimation Code Theory (LCT) och historiedidaktik, visar analysen att lärarledd helklassinteraktion är central för att introducera, befästa och fördjupa historisk innehållskunskap särskilt genom användning av olika multimodala resurser. Genom en semantisk analys av hur historiska innehållsbegrepp förankras i historisk kontext under helklassinteraktion visar avhandlingen hur lärare använder dessa begrepp för att erbjuda kumulativ kunskap. Resultaten visar att innehållsbegrepp fungerar som temporala bryggor som möjliggör jämförelser mellan olika historiska kontexter, vilket i sin tur kan stärka elevers begreppsliga förståelse. Användningen av dessa begrepp framstår som central för kunskapsbyggande, samtidigt som studien pekar på behovet av ett metaspråk som tydliggör innehållsbegreppens funktioner i utvecklingen av historisk innehållskunskap. I avhandlingen identifieras tre typer av innehållsbegrepp som kan utgöra ett sådant metaspråk, vilket kan göra begreppens funktioner synliga och tillgängliga för alla elever, ett viktigt steg mot en mer likvärdig historieundervisning.

Artiklar

Visandets handlingar: Hur en slöjdlärare lär en elev använda slipkula på bormaskin

Camilla Gåfvells, Konstfack & Ana Maritza Bruffau Teceiro

[Läs hela artikeln](#)

Abstrakt

Den här artikeln beskriver en vardaglig undervisningssituation där en slöjdlärare instruerar en elev i årskurs fyra om hur slipkula kan användas på en bormaskin för att tillverka en mindre träskål med len yta. Varför är det viktigt? I slöjdundervisning finns aspekter som inte går att prata om på ett enkelt sätt. Kommunikationen sker till stor del med stöd av visandets handlingar (jfr Biesta, 2021) vilket innebär en form av icke-verbalt språkande, som likväl är centralt i undervisningen. Visandets handlingar innefattar sinnligterförande – där görande, seende, handlande och materiella konsekvenser kan förstås som specifika för hantverkets bildningserbjudanden (jfr Sjöström & Tyson, 2022; Tyson, 2017; se även Johansson, 2021). Utöver språkande och material, kännetecknas undervisningen i trä- och metallslöjd av kroppens positionering i relation till materialet, där fel rättas till i handling (jfr Tempete, 1997). Hantering av material ger på detta sätt läraren direkt tillgång till elevers förståelse, till skillnad från ämnen med mer uttalade teoretiska kunskapsstraditioner (Ekström & Lindwall, 2020; jfr Carlgren, 2015). Genom att tillhandahålla ett didaktiskt exempel (Anderhag et al. 2023) – utgörande exemplifiering av konkreta didaktiska överväganden – pekar denna artikel motbetydelsen av att uppmärksamma slöjdlärares mångfacetterade (icke-verbala) språkande i så kallade vardagliga undervisningssituationer – primärt genom kroppsligt och materiellt grundade handlingar. I det här fallet handlar det didaktiska exemplet om "rätt och fel" i slöjdundervisning, med syfte att erbjuda fördjupad förståelse för liknande undervisningssituationer och de återkommande överväganden som sker in situ.

Gåfvells, C. (2025). Visandets handlingar: Hur en slöjdlärare lär en elev använda slipkula på bormaskin. *Venue*, 29. <https://doi.org/10.3384/venue.2001-788X.5586>

Läsundervisning för att gynna pojkars läsning

Ulrika Andersson, Sara Liljeros, Camilla Molund & Stefan Gustafson

[Läs hela artikeln](#)

Sammanfattning

Vi beskriver samverkansarbetet med att utveckla, genomföra och utvärdera en läsundervisningsmodell för att gynna pojkars läsning i lågstadiet. Vi bygger modellen utifrån intervjuresultat från lärare och pojkar inom ramen för ett ULF-projekt.

Andersson, U., Liljeros, S., Molund, C., & Gustafson, S. (2025). Läsundervisning för att gynna pojkars läsning. *Venue*, 27. <https://doi.org/10.3384/venue.2001-788X.5592>

Positiva lärar-elevrelationer predicerar elevers engagemang i sitt skolarbete

Robert Thornberg & Camilla Forsberg, Linköpings universitet

[Läs hela artikeln](#)

Abstrakt

I en studie genomförd bland 234 elever i årskurs 4–9 i Linköping undersöktes sambandet mellan lärar-elevrelationer och studieengagemang över tid. Eleverna fick besvara en enkät om sin relation till lärarna och sitt engagemang i skolarbetet vid två tillfällen med ett års mellanrum. Resultaten visade att elever med positiva relationer till sina lärare var mer engagerade i sitt skolarbete både på kort och lång sikt. Vidare visade det sig att kvaliteten på lärar-elevrelationen vid det första mättillfället predicerade elevernas studieengagemang ett år senare, även när hänsyn togs till kön, ålder och tidigare engagemang. Däremot kunde inte elevernas engagemang förutsäga en förbättrad relation till läraren över tid. Slutsatsen är att det är lärarens förmåga att skapa och upprätthålla positiva relationer med eleverna som är avgörande för att främja deras studieengagemang. Resultaten understryker vikten av att skolor och lärare aktivt arbetar med att stärka och utveckla goda relationer till eleverna för att stödja deras engagemang och lärande. Positiva lärar-elevrelationer hänger samman med elevers engagemang i sitt skolarbete över tid. Vår studie visar att elever som har en bra relation till sina lärare också är mer engagerade i skolarbetet. Resultaten tyder på att positiva, stöttande lärar-elevrelationer kan bidra till ökat studieengagemang över tid. Lärarens centrala roll i klassrummet och i elevers lärande kan inte nog understrykas. Relationer mellan lärare och elever utgör en viktig del i undervisningen och ledarskapet. Hur lärare bemöter, samspelar med och utvecklar relationer till sina elever kan kopplas samman med hur elever beter sig i klassrummet, utvecklas och lär sig i skolan. Positiva lärar-elevrelationer. I forskningslitteraturen lyfts positiva, varma och stöttande relationer mellan lärare och elever fram som en betydelsefull faktor för framgångsrikt klassrumsledarskap (Skolforskningsinstitutet, 2021; Wang m.fl., 2020; Wubbels m.fl., 2015) och effektiv undervisning (Cortez m.fl., 2009; Hattie, 2023; Thornberg, 2011). Forskning har visat att sådana relationer hänger samman med att elever presterar bättre i skolan (Cornelius-White, 2007; Hattie, 2023; Roorda m.fl., 2011, 2017). Att etablera och upprätthålla positiva lärar-elevrelationer utgör därmed en grundläggande del av det dagliga pedagogiska arbetet och fungerar både främjande och förebyggande (Skolverket, 2022). Forskningen visar att sambandet mellan varma och stöttande lärar-elevrelationer och elevers skolprestationer är lika starkt oavsett om det gäller yngre eller äldre elever, men att det är särskilt betydelsefullt för elever från studieovana hem (Roorda m.fl., 2017). I denna studie undersökte vi för närmare hur positiva lärar-elevrelationer hänger samman med elevers studieengagemang i en svensk skolkontext.

Thornberg, R., & Forsberg, C. (2025). Positiva lärar-elevrelationer predicerar elevers engagemang i sitt skolarbete. *Venue*. <https://doi.org/10.3384/venue.2001-788X.6038>

Tio av tio på diktamen och läsa mellan raderna: elevers tankar om att lära sig läsa och skriva på SFI:s studieväg

Ola Uhrqvist, Siv Andersson, Rafaela Dimitriadi, Ghazala Hassan, Cathrin Ohlson & Jenny Stiernlund

[Läs hela artikeln](#)

Sammanfattning

Föreställningar om kunskaper olika kvaliteter är en central grund för lärande. Denna studie fokuserar på hur komvuxelever på SFI:s studieväg 1 resonerar om att lära sig läsa och skriva på svenska. Utifrån Motivation, Språkkunskap och Hinder/möjliggörare som tre huvudteman pekar studien ut vikten av att lärare lyfter fram både praktisk nytta och mer formella språkfärdigheter för att eleverna skall lyckas i sina studier. Detta särskilt i elevgrupper medvuxna som saknar erfarenhet av skolgång.

Uhrqvist, O., Andersson, S., Dimitriadi, R., Hassan, G., Ohlson, C., & Stiernlund, J. (2025). Tio av tio på diktamen och läsa mellan raderna: elevers tankar om att lära sig läsa och skriva på SFI:s studieväg 1. *Venue*, 27. <https://doi.org/10.3384/venue.2001-788X.5350>

Semiotik som verktyg för bildanalys för bildlärare och bildlärarstudenter

Linda Lattik Ekvall & Fredrik Jeppsson, Linköpings universitet

[Läs hela artikeln](#)

Sammanfattning

En erfaren bildlärare behöver inte bara hantera didaktiska utmaningar och vara tydlig pedagogiskt utan hen behöver även ha en djupare förståelse för de centrala målen kopplat till bildämnet och en känsla för hur olika konstnärliga idéer relaterar till bildskapande, tekniker och olika material. En central del av detta är förmågan att kunna analysera bilder och förstå olika sätt att representera idéer visuellt. I den här artikeln tittar vi på en bilderbok och fokuserar på hur illustratören har byggt upp sina illustrationer genom olika visuella symboler och tecken. Genom att undersöka bilderna i boken ger vi exempel på hur bildlärare och bildlärarstudenter framgent kan hjälpa elever att utveckla mer analytiska färdigheter och kritiskt tänkande i sin bildundervisning.

Lattik Ekvall, L., & Jeppsson, F. (2025). Semiotik som verktyg för bildanalys för bildlärare och bildlärarstudenter. *Venue*. <https://doi.org/10.3384/venue.2001-788X.5415>

Ökad elevdelaktighet och måluppfyllelse genom språkutvecklande problemlösning

Tuula Koljonen, Linköpings universitet

[Läs hela artikeln](#)

Sammanfattning

I artikeln beskrivs ett forsknings- och utvecklingsprojekt inom ramen för ULF, där en forskare från Linköpings universitet samarbetade med åtta lärare från en F-9 skola. Syftet med projektet var att identifiera och implementera ett enhetligt arbetssätt för matematiklärarna på skolan för att förbättra undervisningen i problemlösning och öka elevernas engagemang och kunnande. Genom att tillämpa modellen ”De 5 undervisningspraktikerna”, och främja aktiv och engagerande undervisningsmetodik, strävade projektet efter att skapa en enhetlig och effektiv modell för matematikundervisning. Detta uppnåddes genom att inhämta kunskap om modellen och låta lärarna planera och genomföra lektioner med fokus på problemlösning enligt denna modell.

Koljonen, T. (2025). Ökad elevdelaktighet och måluppfyllelse genom språkutvecklande problemlösning. *Venue*. <https://doi.org/10.3384/venue.2001-788X.5025>

Barn, barndom och fritidshem

Helene Elvstrand, Björn Haglund & Lina Lago

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

This position paper highlights children's perspectives and childhood(s) in school-age educare (SAEC). There are several reasons for this: firstly, many children spend a lot of time in SAEC and SAEC is thus an important arena for shaping Swedish children's childhood(s), secondly, children, compared to adults' perspectives regarding cooperation, learning and organisation of SAEC activities, have been given relatively little space in SAEC research, thirdly, children, children's perspectives and childhood in SAEC is basic in relation to the mission of the SAEC which, among other things, highlights children's interests and participation, fourthly, due to recent shifts in the SAEC's mission teaching has been emphasised possibly at the expense of other missions important for children's everyday lives. Our position is that highlighting children's perspectives in research directed to SAEC supports our understanding of their everyday life but also the conditions of the SAEC practice as such. We therefore want to discuss the potential of giving children's voices even more space in research on SAEC. This is done based on the perspective of childhood sociology and emphasize: the child's rights to and in SAEC, the SAEC's mission in relation to children's perspectives and SAEC as an arena for children's everyday lives.

Elvstrand, H., Haglund, B., & Lago, L. (2025). Barn, barndom och fritidshem. *Educare*, 1, 1–19.
<https://doi.org/10.63310/edu.2025.1.48238>

Vad händer i fritidshemmet? En studie om elevers erfarenheter med fokus på delaktighet

Helene Elvstrand, Lina Lago & Magnus Jansson

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

This study examines pupils' experiences of activities in Swedish school-age educare (SAEC) by exploring the identified tension between mandatory and free activities in relation to participation. In recent years, there has been a shift from a social pedagogical starting point to education and learning in SAEC settings which has implications for the kind of activities that take place. The study contributes to knowledge of pupils' perspectives on SAEC teaching using qualitative methods, fieldwork and interviews, with pupils in the ages between 7 and 9 at six different SAEC centres. The theoretical framework for the study is childhood sociology. Data has been collected and treated in accordance with a grounded theory approach. The results show that free activities are perceived more positively by the pupils than mandatory activities. However, whether an activity is perceived as meaningful also needs to be linked to other aspects, for example in pupils' experiences of SAEC activities, the tension between mandatory and free activities intersects with comprehensibility and forms of participation leading to more positive experiences of activities that are in line with the pupils' expectations of SAEC activities or activities that enable active participation for the pupils.

Elvstrand, H., Lago, L., & Jansson, M. (2025). Vad händer i fritidshemmet?: En studie om elevers erfarenheter med fokus på delaktighet. *Educare*, 1, 20–44. <https://doi.org/10.63310/edu.2025.1.48247>

“Fem tysta” och andra disciplinerande strategier: Barns perspektiv på fritidshemmets rutinsituationer

Karin Lager & Jan Gustafsson Nyckel

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

In this study, we take the concept of care in school-age educare centres' routine situations as a point of departure in order to make visible children's perspective on the task of care and relations. The study is based on group interviews with 170 children in 45 groups (ages 6-11) from twelve different centers. In the study the concepts of care, relationships and time hold a central analytical position in the analysis of the children's expression. The results of the analysis are shown in three themes: Wandering between different time slots morning and afternoon, Snack-time structured through hourglasses and "five silent" and It's not so fun to stay until closing time. Overall, the study's analysis reveals a picture of the school-age educare centres' routine situations as deeply problematic and morally challenging, where the children are socialized into routines free from care and meaning.

Lager, K., & Gustafsson Nyckel, J. (2025). “Fem tysta” och andra disciplinerande strategier: Barns perspektiv på fritidshemmets rutinsituationer. *Educare*, 1, 72.

”Jag råkade med meningen” —Elevers förståelse av att säga förlåt i en fritidshemskontext

Maria Rubin, Charlotte Tullgren & Madeleine Arenhill-Beckman

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

School-age Educare, the concept of teaching should be interpreted broadly to encompass care as well as development and learning. As outlined in the steering documents for School-age Educare, opportunities should be provided for pupils to engage in discussions on ethical issues and their own everyday lives. Through teaching, students should be supported in testing their own and others' ideas in dialogue and interaction. The objective of this study is to contribute with knowledge regarding specific teaching activities in fostering comprehension of the concept "forgiveness" within the context of the school-age Educare. The study employs a practice-oriented approach, drawing inspiration from Learning Study, and has been conducted in collaboration with teachers in School-age Educare. The material comprises nine video-recorded interviews and video observation of three conversations between students and teachers discussing a film or story that focuses on the learning object of forgiveness. The method of analysis was based on a variation theory approach, whereby categories were distinguished based on the students' understanding and the critical aspects that emerged. The analysis thus follows the understanding of the learning object and its critical aspects. The students' understanding of forgiveness evolved from a narrow conception of the concept as a mere verbal expression of regret to a more nuanced understanding of its multifaceted nature. They began to perceive forgiveness as a process of taking responsibility, making amends, and relating to the other students in a way that acknowledges their sorrow. The results demonstrate how teaching fosters deeper insights into the concept of forgiveness and provides opportunities for students to engage in meaningful conversations in School-age Educare. These conversations are informed by the students' evolving social, language, and conceptual development.

Rubin, M., Tullgren, C., & Arenhill Beckman, M. (2025). Jag råkade med meningen: Elevers förståelse av att säga förlåt i en fritidshemskontext. *Educare*, 1, 99–127. <https://doi.org/10.63310/edu.2025.1.48262>

Fritidshemmets fysiska lärmiljö inomhus: möjligheter och begränsningar

Christina Grewell & Lena Boström

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Swedish School-age Educare Centers [SAECs] are predominantly integrated within primary schools, and studies have highlighted problems related to the physical learning environment. This study aims to investigate, analyze, and explain how the indoor physical learning environment constitutes opportunities and constraints from the pupils' perspectives. The study was conducted through walk and talk conversations with pupils in four SAECs. The pupils' descriptions were analyzed using a reflexive thematic analysis and interpreted through the theoretical frameworks of Sociology of Childhood, structuration theory and psychological ownership theory. The results show that the physical learning environment is a complex interplay between people and the physical, social, and organizational environment. Four themes, containing a duality of possibilities and constraints, were identified: variety and diversity; privacy protected places; premises and organization; and well-being and belonging. These themes relate to educational aspects, such as students' agency, creativity, play, socialization, recovery, participation and sense of ownership. The study concludes that the design of the physical environment should not be too complex, as structural conditions limit the pupils' freedom and agency. The findings underscore the importance of creating spaces that promote both independence and belonging for students.

Grewell, C., & Boström, L. (2025). Fritidshemmets fysiska lärmiljö inomhus: möjligheter och begränsningar. *Educare*, 2, 42–74. <https://doi.org/10.63310/edu.2025.2.54819>

Student Teachers' Didactic Choices and Motives when Designing Digital Competence Education: Pupils' Age as a Didactic Dimension

Carolina Martínez

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

This study furthers the understanding of how student teachers make didactic choices when designing digital competence education. It investigates what age groups student teachers choose to include in digital competence education, how they motivate these choices, and how their choices can be understood within the context of the university course in which they designed this education. The material includes 48 papers written by student teachers within a Swedish university course in which they each designed a project intended to promote digital competence among pupils in school-age education (children aged 6 to 12 years). These papers were analyzed using a mixed-method approach involving both qualitative and quantitative analysis. The perspectives on age as a didactic dimension developed by Klafki and Comenius and the concept of boundary-work were used as a theoretical framework to analyze student teachers' didactic choices. The results show that students most commonly choose to include older pupils, namely those in Grade 3 and 4 (9–10-year-olds), while paying less attention to the younger pupils. They motivated their choice of age groups based on arguments related to three key themes: children's media use, children's capacities, and their own future needs and circumstances as teachers. One implication of the study is that teacher education courses on digital competence should emphasize age as a didactic dimension and encourage student teachers to critically reflect on their assumptions about children's age and capabilities.

Martínez, C. (2025). Student Teachers' Didactic Choices and Motives when Designing Digital Competence Education: Pupils' Age as a Didactic Dimension. *Educare*, 2, 169–195.
<https://doi.org/10.63310/edu.2025.2.54827>

Passioner, värden och kontradiktioner: Tre röster om läsfrämjandets hinder och möjligheter

Magnus Persson & Elin Sundström Sjödin

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

In an ongoing research project, we examine reading promotion work in Sweden, where reading is framed as being in crisis, and where different actors offer solutions for this. This article centres on three prominent and influential reading promoters in Sweden. The purpose is to highlight some of the passions, values, and contradictions that characterize discourses on reading and reading promotion. The theoretical and methodological framework draws on concepts from Science and Technology Studies. We investigate the following research questions: What values are attributed to reading? What passions, threats, and contradictions emerge within the networks that these reading promoters participate in? Our findings show that the informants are driven by strong passions and values that are both deeply personal and oriented toward society. They identify the absence of reading role models, along with digitization and social media, as significant threats. The reading-promotion networks that the informants initiate and/or participate in differ significantly in terms of magnitude and complexity. They consist of both human and non-human actors, and foster a shared belief in the fundamental importance of reading, while also exposing discursive cracks and contradictions.

Persson, M., & Sundström Sjödin, E. (2025). Passioner, värden och kontradiktioner: Tre röster om läsfrämjandets hinder och möjligheter. *Educare*, 4, 1–25. <https://doi.org/10.63310/edu.2025.4.55625>

Att undervisa om sexualitet, identitet och relationer: studenter och lärarutbildares tankar om nytt examensmål, kompetensbehov och innehåll i lärarutbildningen

Anna Davidsson

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

<https://orcid.org/0009-0000-9024-1518anna.davidsson.2@socav.gu.se>The provision of comprehensive sexuality education in schools, and the formal training of teachers in this area, is crucial to promoting sexual health and well-being. From autumn 2021, graduated teachers in Sweden must be able to communicate and reflect on issues related to identity, sexuality, and relationships. Using quantitative and qualitative analysis of survey data from teacher educators and teacher students, this study aims to highlight the challenges that universities face in integrating this target. The findings can be used to inform future pedagogical development with the aim of providing self-efficient and competent teachers for Swedish schools. Results show a generally positive attitude among respondents, while critical attitudes indicate challenges posed for teacher education. An overarching challenge for teacher education is to continue addressing already integrated themes while also preparing teacher students for a broader range of the knowledge area. To facilitate this, teacher education should work to ensure that the target is also addressed in subject courses. To strengthen confidence and competence among students, it is important that they are provided with more knowledge on teaching methods and more opportunities for practicing skills during their education. Pedagogical and professional development among teacher educators is needed to meet these needs.

Davidsson, A. (2025). Att undervisa om sexualitet, identitet och relationer: studenter och lärarutbildares tankar om nytt examensmål, kompetensbehov och innehåll i lärarutbildningen. *Educare*, 4, 107.
<https://doi.org/10.63310/edu.2025.4.56429>

Didactic Dilemmas and Possibilities: Teachers' and Students' Perceptions of Speaking Spanish in Foreign Language Education in Swedish Lower Secondary School

Fredrika Nyström

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

This study examines experiences, attitudes and expectations in relation to teaching and learning to speak Spanish in schools. Interviews were conducted with teachers and students at five lower secondary schools to investigate what aspects are emphasised when discussing speaking in the school subject Spanish as a modern language. In addition to questions about general and personal perceptions, a retrospective method was applied where teachers and students were asked about spoken activities observed by the researcher. The interview data were analysed using qualitative content analysis and sorted under the didactic questions: who? what? and how? From the analysis, four didactic dilemmas were identified, representing challenges when it comes to teaching speaking: 'Speaking as authentic or adapted practice', 'Accommodating each individual student or the whole group', 'Planning and conducting spoken activities in whole class or small group settings', and 'Speaking Swedish or speaking Spanish'. These dilemmas are discussed within the context of previous research and the teachers' and students' voices.

Nyström, F. (2025). Didactic dilemmas and possibilities: Teachers' and students' perceptions of speaking Spanish in foreign language education in Swedish lower secondary school. *Educare*, 4, 163–198.
<https://doi.org/10.63310/edu.2025.4.58887>

Co-designing Subject-Integrated Food Education with Early Primary School Teachers

Louise Hård, Päivi Palojoiki & Christel Larsson

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Food education is essential for promoting consumer awareness and sustainable food choices, and for supporting health equity. Yet it remains largely absent in Swedish primary schools (ages 6–11), revealing a noteworthy knowledge and practice gap. This study explores key elements in a co-design process for developing subject-integrated food education in collaboration with early primary school teachers. The research question guiding the study was: What elements are considered significant in the co-design process when using food as a pedagogical tool in primary school? A co-design case study approach was adopted, involving collaboration between primary school teachers and researchers to develop subject-integrated food education. Data were collected through interviews, questionnaires, observations, and field notes. Five significant elements emerged: (1) “creating space for food education”, (2) “igniting inspiration and fostering collective creativity”, (3) “engaging in collaborative thinking to strengthen and motivate”, (4) “addressing food-related questions”, and (5) “navigating the practical boundaries between creativity and collaboration.” The findings highlight that successful implementation of subject-integrated food education in early primary education depends on teachers’ knowledge and skills in food education, their recognition of the value of collaborative engagement, and the support of a food education facilitator. This study contributes to understanding how co-design can advance sustainable and health-oriented education in early primary education.

Hård, L., Palojoiki, P., & Larsson, C. (2025). Co-designing Subject-Integrated Food Education with Early Primary School Teachers. *Educare*, 4, 254–282. <https://doi.org/10.63310/edu.2025.4.60037>

AI som specialpedagogens bästa vän? – Skolans digitalisering, AI och lärarrollen

Thom Axelsson

Läs hela artikeln

Abstrakt

Det råder delade meningar om digitaliseringen och AI:s allt större utrymme i skolan. Inte sällan leder det till en tämligen polariserad debatt där mänskliga värden ställs mot ekonomiska. I föreliggande artikel problematiseras detta utrymme med utgångspunkt i specialpedagogik, kopplat till tre övergripande teman: digitalisering, AI och maskininlärning och lärarrollen. De frågor som artikeln mer specifikt kretsar kring är: Vilka problem finns det med externa aktörer och en ökad digitalisering inom det specialpedagogiska fältet? Vad händer med den specialpedagogiska professionen i en skola som alltmer präglas av AI? Det är en explorativ studie som tar sin utgångspunkt i ett Foucault-inspirerat angreppssätt för att analysera de konsekvenser som AI har inom utbildningsområdet. Materialet består av intervjuer, tidningsartiklar, inslag från SvT och företagens hemsidor och rapporter. Resultaten pekar mot att EdTech-industrin får konsekvenser för lärarrollen, inte minst i samband med den specialpedagogiska professionen. I många avseenden är det oklart vem – skolan, forskningen eller företagen – som styr vad som händer på såväl policynivå som i det individuella klassrummet och för den enskilda individen. Det väcker i sin tur en rad frågor kring AI och etik.

Axelsson, T. (2024). AI som specialpedagogens bästa vän?: Skolans digitalisering, AI och lärarrollen. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 29(3–4), 7. <https://doi.org/10.15626/pfs29.0304.01>

En social samvaro för alla? Om betydelsen av omsorg, respekt och solidaritet i skolor präglade av mångfald

Emma Arneback & Jan Jämte

[Läs hela artikeln](#)

Abstrakt

Hur formas en inkluderande social samvaro i skolan? Och hur uppstår motsatsen; sociala miljöer präglade av misstro, intern segregation och kränkningar? Frågorna är viktiga för alla skolor, men ställs på sin spets vid försök till styrd skolintegration, där kommuner arbetar aktivt för att skapa en mer socioekonomiskt och etniskt blandad elevsammansättning. Empiriskt fokus för denna artikel är ett kommunalt initiativ där elever flyttats från ett strukturellt missgynnat område till fyra andra skolor i en medelstor stad i Sverige. Med utgångspunkt i Axel Honneths teori om moraliska erkännanden analyseras de flyttade elevernas upp-levelser av erkännanden och kränkningar och hur dessa påverkar deras förut-sättningar att bli en del av en ny gemenskap. I artikeln fokuseras särskilt på hur förekomst av eller brist på omsorg, respekt och solidaritet påverkar elevers möjligheter att utveckla en positiv relation till sig själva och andra, något som spelar en avgörande betydelse för deras lärande och utveckling. Samman-fattningsvis presenteras en konceptualisering av olika former av erkännanden och kränkningar i skolans sociala samvaro och hur dessa kan komma till konkret uttryck.

Arneback, E., & Jämte, J. (2024). En social samvaro för alla? Om betydelsen av omsorg, respekt och solidaritet i skolor präglade av mångfald. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 29(3–4), 32.

Lärares professionella behov så som de konstrueras av en inflytelserik kompetensutvecklingsaktör

Eva Hesslow, Lisa Loenheim & Anita Norlund

[Läs hela artikeln](#)

Abstrakt

Syftet med den här artikeln är att analysera (svensk-)lärares professionella behov så som de konstrueras av en inflytelserik aktör på kompetensutvecklingsmarknaden. Teoretiskt är studien baserad på Evans (2011a, 2011b) modell över professionell utveckling. Modellen är en typologi av utvecklingskomponenter och förändringsdimensioner av professionalism. Vår analys bygger på tre konferens-program från den inflytelserika aktören och fokuserar särskilt på konferenser för svensklärare. Vi analyserar materialet dels kvantitativt genom en redogörelse för proportionerna mellan utvecklingskomponenternas ingående förändringsdimensioner, dels kvalitativt genom karakterisering och exemplifiering av vad som kännetecknar de olika förändringsdimensionerna. I det senare av dessa två steg framgår vilka tillägg vi gör till Evans modell. Resultatet åskådliggör i vilken grad kompetensutvecklingsinnehållet orienteras mot att utveckla lärares beteenden, attityder eller intellektuella aktivitet. Det visar sig att beteendekomponenten dominerar, en omständighet som vi problematiserar i artikeln. Mot slutet diskuterar vi vilka tänkbara konsekvenser resultatet i sin helhet kan tänkas innebära för lärarprofessionen.

Hesslow, E., Loenheim, L., & Norlund, A. (2023). Lärares professionella behov så som de konstrueras av en inflytelserik kompetensutvecklingsaktör. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 29(3–4), 114–141. <https://doi.org/10.15626/pfs29.0304.05>

Interaktionsförutsättningar och skolframgång i en mångkulturell lågstadieskola – En fallstudie om hur skolledning och pedagoger arbetar med styrd skolintegration

Anna Lund, Ali Osman & Stefan Lund

[Läs hela artikeln](#)

Abstrakt

Pedagogisk och utbildningssociologisk forskning visar att den svenska grund-kolan är starkt segregerad vilket har bidragit till försämrade likvärdighet i elevers måluppfyllelse. En följd av detta har blivit att kommuner försöker hantera skolsegregationens negativa effekter genom att aktivt styra skolornas elevsammansättning. Denna artikel handlar om hur skolledare och pedagoger i en i mindre kommuns lågstadieskola, arbetar med en ny elevsammansättning, organisatoriskt, socialt och pedagogiskt och den betydelse deras arbete får för elevers relationer till varandra och deras skolframgång. Fallstudiens har ett kultursociologiskt perspektiv vars analyser baseras på etnografiska fältanteckningar, intervjuer med skolaktörer, kommundata över elevernas resultat på nationella prov mellan åren 2016–2021 samt ett sociogram som eleverna har fyllt i. Resultaten visar att majoriteten av eleverna som sedan starten av sin grundskoleutbildning har gått i en integrerad skolform umgås i hög grad med elever som har en annan etnisk bakgrund än de själva. Eleverna får också högre resultat på de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk i jämförelse med innan och åren direkt efter reformen. De huvudsakliga förklaringarna till denna framgång grundar sig i skolaktörernas genuina tro på en skola för alla, samtidigt som de utvecklat interaktionsförutsättningar som lagt grunden till en inkluderande skolkultur.

Lund, A., Osman, A., & Lund, S. (2024). Interaktionsförutsättningar och skolframgång i en mångkulturell lågstadieskola: En fallstudie om hur skolledning och pedagoger arbetar med styrd skolintegration. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 29(3–4), 142–170. <https://doi.org/10.15626/pfs29.0304.06>

Fritidshemmets fysiska lärmiljö inomhus: möjligheter och begränsningar

Christina Grewell & Lena Boström

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Swedish School-age Educare Centers [SAECs] are predominantly integrated within primary schools, and studies have highlighted problems related to the physical learning environment. This study aims to investigate, analyze, and explain how the indoor physical learning environment constitutes opportunities and constraints from the pupils' perspectives. The study was conducted through walk and talk conversations with pupils in four SAECs. The pupils' descriptions were analyzed using a reflexive thematic analysis and interpreted through the theoretical frameworks of Sociology of Childhood, structuration theory and psychological ownership theory. The results show that the physical learning environment is a complex interplay between people and the physical, social, and organizational environment. Four themes, containing a duality of possibilities and constraints, were identified: variety and diversity; privacy protected places; premises and organization; and well-being and belonging. These themes relate to educational aspects, such as students' agency, creativity, play, socialization, recovery, participation and sense of ownership. The study concludes that the design of the physical environment should not be too complex, as structural conditions limit the pupils' freedom and agency. The findings underscore the importance of creating spaces that promote both independence and belonging for students.

Grewell, C., & Boström, L. (2025). Fritidshemmets fysiska lärmiljö inomhus: möjligheter och begränsningar. *Educare*, 2, 42–74. <https://doi.org/10.63310/edu.2025.2.54819>

På spaning efter fritidshemmets didaktik – Elevers och personals uppfattningar om undervisning och lärande i fritidshemmet

Lena Boström & Helene Elvstrand

[Läs hela artikeln](#)

Abstrakt

Forskningsbaserad kunskap om hur elever och personal uppfattar undervisning och lärande i fritidshem är begränsad. Denna artikel riktar sökljuset mot denna forskningslucka genom att analysera rita-och-berätta-samtal med 60 elever samt gruppintervjuer med personal i fem fritidshem. Syftet med artikeln är att bidra med insikter om elevers och personals uppfattningar om undervisning och lärande, med fokus på elevernas och personalens beskrivningar samt likheter och skillnader i deras uppfattningar. Den tyska didaktiska triangeln används som teoretiskt ramverk och komparativ tematisk analys som metod. Analysen visar att eleverna betonar aktiviteter och sociala aspekter av lärandet, medan personalen framhåller vikten av en barncentrerad undervisning och balansen mellan planerat och situationsbaserat innehåll. Artikeln ger viktiga insikter för personal och andra aktörer inom fritidshemmet, och bidrar till att utveckla undervisningspraktiken genom att inkludera både elevers och personals perspektiv.

Boström, L., & Elvstrand, H. (2025). På spaning efter fritidshemmets didaktik – Elevers och personals uppfattningar om undervisning och lärande i fritidshemmet. *Forskning om undervisning och lärande*, 13(3), 8–28. <https://doi.org/10.61998/forskul.v13i3.44464>

Design av fritidspedagogisk undervisning med fokus på mjuka förmågor – att balansera fritt och styrt

Helena Ackesjö, Marina Wernholm & Jens Gardesten

[Läs hela artikeln](#)

Abstrakt

Syftet med artikeln är att exemplifiera och diskutera hur fritidspedagogisk undervisning kan designas för att präglas av valfrihet och meningsfullhet samtidigt som undervisningen genomförs med en systematik och lärarstyrning. Artikeln centreras runt en nyfikenhet på vad som händer när fritidspedagogisk undervisning designas för att fokusera på de sociala dimensioner som traditionellt har beskrivits som fritidshemmets kärna. Empirin består av skriftliga reflektioner av sju olika undervisningsaktiviteter där fritidshemslärare har planerat, genomfört och utvärderat fritidspedagogisk undervisning med intentionen att utveckla elevers mjuka förmågor. För att synliggöra lärarnas undervisningsdesign används det teoretiska perspektivet Design för lärande i analyserna. Resultaten visar hur systematiserad och genomtänkt fritidspedagogisk undervisning kan genomföras med aktiviteter och metoder som står den fritidspedagogiska traditionen nära och baseras på elevernas vilja att delta (eller inte). Således kan frihet och styrning integreras för att göra undervisningen meningsfull. Dessutom verkar systematik och utvärdering bidra till att synliggöra elevers utveckling av mjuka förmågor.

Ackesjö, H., Wernholm, M., & Gardesten, J. (2025). Design av fritidspedagogisk undervisning med fokus på mjuka förmågor – att balansera fritt och styrt. *Forskning om undervisning och lärande*, 13(3), 51–70. <https://doi.org/10.61998/forskul.v13i3.47587>

Fritidshemmets undervisning som diskurs – Om elevers intressen, målstyrning och pedagogisk praktik

Alma Memišević

[Läs hela artikeln](#)

Abstrakt

Syftet med artikeln är att bidra med kunskap om hur elevers intressen hanteras i undervisningen i fritidshemmet. Studien utgår från ett spänningsfält som tidigare forskning har identifierat, mellan målstyrd och intressebaserad undervisning. Att tillvarata elevers intressen framstår som utmanande, i synnerhet i en formaliserad undervisning. Det vill säga, undervisning som planeras i förväg och omges av ramar som bestämd tid, plats och undervisningsinnehåll. Hur detta spänningsfält tar sig konkreta uttryck i undervisningen analyseras genom kritisk diskursanalys (CDA) med stöd i systemisk-funktionell lingvistik (SFL). Studien är etnografiskt inspirerad och har genomförts i två fritidshem belägna i två olika skolformer: grundskola och anpassad grundskola. Resultaten visar att undervisningsuppdraget framstår som utmanande när elevers intressen avviker från undervisning som fritidshemspersonal redan har planerat, samt när specifika intressen enligt fritidshemspersonalen saknas hos eleverna.

Memisevic, A. (2025). Fritidshemmets undervisning som diskurs – Om elevers intressen, målstyrning och pedagogisk praktik. *Forskning om undervisning och lärande*, 13(3), 71-88-71-88.
<https://doi.org/10.61998/forskul.v13i3.33769>

Att skapa en känsla för evolution– högstadiееlevers epistemiska känslor och meningsskapande om naturligt urval

Magdalena Andersson, Christina Ottander & Bodil Sundberg

[Läs hela artikeln](#)

Abstrakt

Denna artikel bygger på resultat från ett samverkansprojekt där en högstadie-lärare och forskare gemensamt genomförde formativa interventioner för att undersöka epistemiska känslor – särskilt förundran – som pedagogiskt verktyg i undervisning om evolutionära processer. Förundran beskrivs ofta som en känsla med stor potential att stärka elevers engagemang och förståelse av naturvetenskap. Trots detta finns det få empiriska studier som har undersökt fenomenet i autentiska klassrumssammanhang. I denna studie analyserades ljud- och videoinspelningar av en lektion som utformats för att främja upplevelser av förundran. Genom kvalitativ innehållsanalys i kombination med multimodal interaktionsanalys identifierades hur elever skapade mening om, och uttryckte känslor i relation till undervisningens innehåll. Resultaten visar att eleverna resonerade mer djupgående kring begreppen konkurrens, variation och anpassning – processer som de även visat känslomässigt engagemang inför. Studien belyser den pedagogiska potentialen i att skapa utrymme för epistemiska känslor i undervisning om komplexa naturvetenskapliga processer.

Andersson, M., Ottander, C., & Sundberg, B. (2025). Att skapa en känsla för evolution - högstadiееlevers epistemiska känslor och meningsskapande om naturligt urval: To create a sense of evolution – lower secondary school students' epistemic emotions and meaning-making about natural selection. *Forskning om undervisning och lärande*, 13(2), 6. <https://doi.org/10.61998/forskul.v13i2.24322>

Lärares och elevers design i digitalt multimodalt meningsskapande

Petra Magnusson, Sylvana Sofkova Hashemi & Anna Åkerfeldt

[Läs hela artikeln](#)

Abstrakt <https://publicera.kb.se/forskul/article/view/24055/43957>

Den teknologiska utvecklingen förändrar villkor och förutsättningar för undervisning och lärande i skolan. Genom digitala verktyg och multimodalt meningsskapande utvecklas och utmanas undervisning, lärande och bedömning. I denna artikel undersöks hur lärare och elever i en årskurs 6 förhåller sig till digitalt multimodalt meningsskapande under ett arbetsområde i geografi. Genom observationer och insamling av undervisningsmaterial och elevers representationer undersöks lärarens förväntningar och elevernas svar på dessa. Relationer mellan lärarens undervisning, elevernas arbete och kunskapsrepresentationer analyseras ur ett designorienterat multimodalt perspektiv. Resultaten visar behov av att i undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla nödvändiga digitala textkompetenser. De förväntningar som uttrycks och uppfattas lägger fokus på ämneskunskaper genom i huvudsak skriftlig kommunikation i formen av en faktatext. Avsaknaden av uppmärksamhet på digitala och multimodala möjligheter i undervisningen till trots, visar elevernas representationer tecken på lärande även i dessa aspekter.

Magnusson, P., Sofkova Hashemi, S., & Åkerfeldt, A. (2025). Lärares och elevers design i digitalt multimodalt meningsskapande. *Forskning om undervisning och lärande*, 13(2), 27–48.
<https://doi.org/10.61998/forskul.v13i2.24055>

Att synliggöra elevers litterära repertoarer och möjliggöra text-till-berättelsekopplingar

Anette Svensson & Cecilia Rosenbaum

[Läs hela artikeln](#)

Abstrakt

Syftet med artikeln är att bidra med ny kunskap om hur en lektionsdesign, som tar utgångspunkt i litterära aspekter, kan möjliggöra utveckling av elevers läs-förståelse i åk 4. En learning study med utgångspunkt i de litterära aspekterna: karaktärsbeskrivning, miljöbeskrivning, handling och tema genomfördes i tre klasser i årskurs 4 med 60 elever och tre lärare. Det empiriska materialet består av transkriberade videoinspelningar från lektionerna samt för- och eftertest. Resultaten visar att eleverna gjorde text-till-berättelse-kopplingar när det i lektionsdesignen fanns tydliga beröringspunkter mellan två textutdrag. När eleverna gjorde dessa textkopplingar använde de sina litterära repertoarer.

Svensson, A., & Rosenbaum, C. (2025). Att synliggöra elevers litterära repertoarer och möjliggöra text-till-berättelsekopplingar. *Forskning om undervisning och lärande*, 13(2), 49–69.
<https://doi.org/10.61998/forskul.v13i2.32323>

Progression i elevers begreppsliga kunskap om tal i bråkform som delar av helhet

Anna Teledahl, Frida Harvey, Magnus Esbjörner & Samuel von Malortie

[Läs hela artikeln](#)

Abstrakt

För att utveckla elevers begreppsliga kunskap i matematik behöver lärare ha djupa insikter om elevers kunskapsprogression, men forskning visar att detta varierar stort mellan lärare. Studiens syfte är att bidra med förståelse för hur elevers begreppsliga kunskap om tal i bråkform som delar av helhet kan beskrivas som handlingar på olika kvalitativa nivåer. Grundskoleelevers skriftliga lösningar på problem som handlar om tal i bråkform har analyserats med fokus på om eleverna identifierar, urskiljer eller använder olika egenskaper, principer och relationer hos och mellan begrepp. Resultatet visar fyra nivåer där elever går från att urskilja och identifiera ett fåtal egenskaper och principer, hos begrepp som de har svårt att använda, till att urskilja flera egenskaper och principer vars relationer de sedan använder för att dra slutsatser. Denna progressionsbeskrivning kan användas praktiskt för att planera för undervisning som utvecklar elevers begreppsliga kunskap men också som teoretisk utgångspunkt för liknande studier inom andra matematikområden.

Teledahl, A., Harvey, F., Esbjörner, M., & von Malortie, S. (2025). Progression i elevers begreppsliga kunskap om tal i bråkform som delar av helhet. *Forskning om undervisning och lärande*, 13(2), 70–95.
<https://doi.org/10.61998/forskul.v13i2.25297>